

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra historických věd

Správní vývoj města Trutnova 1945-1960

Alena Šindelářová

Bakalářská práce

2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Alena ŠINDELÁŘOVÁ**
Osobní číslo: **H06191**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Spisová a archivní služba**
Název tématu: **Správní vývoj města Trutnova 1945-1960**
Zadávající katedra: **Katedra historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka se bude zabývat správními mechanismy ve městě i jeho zařazením do širších organizačně správních struktur zkoumané doby. Bude vycházet jak ze všeobecné, tak z regionální literatury a z archivních pramenů městské a okresní provenience. Získané poznatky budou shrnuty, včetně zařazení do příslušného kontextu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Fond: Národní fronta-Okresní výbor Trutnov (částečně přístupný)

Fond: Okresní národní výbor Trutnov (částečně přístupný)

Fond: KSČ-Okresní výbor Trutnov (přístupný)

Regionální tisk

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Marie Macková, Ph.D.

Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2008**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2009**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu pramenů a literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména skutečnosti, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

Anotace

Tato práce se zabývá přehledem ve vývoji správy města Trutnova v letech 1945-1960 v rámci Trutnovského okresu. Přiblíženy jsou první roky po válce, kdy probíhaly hromadné odsuny obyvatel z města a okresu, formování prvních poválečných národních výborů (komisí) a později národních výborů. Zachyceny jsou zde i změny ve správě města, které probíhaly v návaznosti na reorganizaci správy, a to v rámci zákonů a předpisů platných pro celou tehdejší republiku Československa. Stručně je přiblížena historie města v rámci okresu. Zdůrazněna je správa ve městě, která byla v působnosti místního národního výboru, a to v podřízenosti na okresní národní výbor, kdy oba národní výbory spolu úzce spolupracovaly a společně ve městě úřadovaly.

Klíčová slova

Trutnov, Trutnovsko, odsuny, reorganizace správy, národní výbory

Annotation

This work describes an overview of the evolution of the governance in Trutnov from 1945-1960 in the Trutnov district. I described first years after the war, when bulk transfers of the population of the city and county took place, and forming the first postwar national committees. I also noted changes in the city administration, which took place in the connection with the reorganization of the government, in terms of laws and regulations applicable to all former Czechoslovak Republic. The history of the town in the district is also foreshadowed. I highlighted the city administration, which was in the territorial scope by the the local national committee, in subordination to the district national committee, where both national committees cooperated.

Key words

Trutnov, Trutnovsko, transfers, reorganization of the government, national committee

Poděkování

Chtěla bych všechny dobré lidi, kteří mi nějakým způsobem pomohli k vytvoření této práce, obdarovat kouzelným slůvkem „Děkuji“. Jmenovitě tedy děkuji své vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Marii Mackové, Ph. D. za užitečné rady, cenné připomínky a konzultace v průběhu psaní mé práce. Děkuji pracovníkům Státního okresního archivu v Trutnově za jejich trpělivost a pomoc při mém bádání. Děkuji své rodině za podporu a povzbuzení ve chvílích beznaděje a zároveň děkuji za Vaši finanční podporu, která mi umožnila studovat na Vysoké škole.

Obsah

1	Úvod	1
2	Oblast po válce	3
2.1	Okupační správa	3
2.2	Květnová revoluce	4
2.3	Divoký odsun	7
2.4	Organizovaný odsun	8
3	Stručná historie okresu a města Trutnova	11
3.1	Okresní národní výbor	12
3.2	Volby 1946	15
3.3	Zákon č. 280/1948 Sb. a zákon č. 150/1948 Sb.	17
4	Město	22
4.1	Vývoj správy v letech 1945-1948	22
4.1.1	Velký Trutnov	25
4.1.2	Nový MNV sloučených obcí	27
4.1.3	Referáty při MNV	29
4.2	Vývoj správy v letech 1948-1954	30
4.2.1	Reorganizace správy	33
4.2.2	Krkonošská výstava	36
4.2.3	První pětiletka 1949-1953	37
4.3	Vývoj správy v letech 1954-1960	39
4.3.1	Decentralizace a rok 1959	44
4.3.2	Rok 1960 a oslavy k 700stému založení města	47
4.3.3	Nové územní uspořádání a rok 1960	48
4.3.4	Městský národní výbor	50
5	Závěr	52
6	Bibliografie	54
6.1	Seznam pramenů	54
6.2	Seznam literatury	56
7	Seznam použitých zkratk	59
8	Přílohy	60
9	Resumé	66

1 Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila „Správní vývoj města Trutnova v letech 1945- 1960“. Město Trutnov je samo o sobě velmi zajímavé po své historické stránce. Zabývat se podrobnou historií města by jistě dalo na několik rozsáhlých prací, a co teprve podrobnou historií celého okresu. Ve své bakalářské práci jsem se proto zaměřila jen na období správního vývoje města po válce, až do roku 1960. Tento úsek historie je charakterizován změnami ekonomickými, sociálními, reorganizačními a správními.

K vybrání daného tématu mě přivedlo několik důvodů. Patřila mezi ně zvědavost proniknout do fungování správy ve městě a tím i okresu prvních poválečných let. Schválně zmiňuji i okresu, protože i ten měl velký vliv na rozhodnutí související se správou města. Sídlo okresu se totiž nacházelo v Trutnově.

Seznámení s podrobnou činností národních výborů, které se tu po válce objevily, jako nové složky státní a veřejné správy, které se později staly neodmyslitelnou součástí dějin správy. Podat aspoň zčásti ucelený pohled na správu ve městě v průběhu následujících poválečných let, které přinesly politické a správní změny.

Posledním důvodem mojí volby k vybrání tématu byla i dostupnost archivního materiálu v SOkA Trutnov, kdy fondy okresního národního výboru i městského národního výboru byly uspořádány a volně zpřístupněny.

Při svém pátrání po literatuře, která by obsahovala informace o správě ve městě z rozmezí let pro mě zajímavých, jsem narazila na renomovaný vlastivědný sborník Krkonoše-Podkrkonoší. Tento sborník vydávaný s přestávkami přes čtyřicet let Muzeem Trutnov má dohromady devět čísel, bez supplement. Je v něm obsažena řada studií a statí, ovšem i drobných příspěvků materiální povahy k regionálním dějinám Trutnovska, respektive k oblasti Krkonoš a Podkrkonoší. V mém bádání mi zde pomohly studie Josefa Kmoníčka, Josefa Letochy i Jaroslava Metelky, které při potlačení některých ideových názorů byly hodnotným informačním zdrojem pro sepsání kapitoly, o prvních poválečných letech a odsunech. Naopak mě zklamalo, že i přes to, že sborníky jsou, co se týče studií a statí velmi obsáhlé o činnosti okresního a místního národního výboru v Trutnově jsou zde jen velmi kusé zmínky či spíše žádné. Díky skvělé práci archivářů a historiků jsem však nemusela zoufat. Přístupné pro mě byly již zmíněné fondy národních výborů přímo v badatelně archivu Trutnova. Čerpat chybějící informace z literárních zdrojů mi nakonec pomohla archivní

knihovna. Překvapením pro mě bylo množství dobových místních publikací, které vznikly buď k určité události či jako publikace vydané k nařízením vlády. Bohužel ne všechny jsem ve své práci mohla zmínit a použít pro jejich nedůvěryhodnost a „obsahovou prázdnotu“. Vycházím, tak například z knihy 15. vítězných let na Trutnovsku 1945-1960, která odráží pozadí vývoje správy na Trutnovsku v prvních poválečných letech a vedoucí postavení KSČ. Nabízí se tak dobové hodnocení, které jsem ve své práci použila jako citační pomůcku, abych tak mohla podat svědectví o smýšlení lidí, kteří dali vznik této publikaci a mohla jsem tak vyjádřit jejich názory, které byly ovlivněny dobou svého vzniku a týkaly se správního řízení města. Je nutné některé tyto názory brát s velkou rezervou, ale do své práce jsem je přesto zařadila, neboť podle mě podávají zajímavý pohled na situaci, která zde po válce probíhala. Jedná se hlavně o pozdější soupeření politických stran a následné období vrcholné moci KSČ.

Z tištěných pramenů, které obsahovaly informace o dění v samosprávě města a okresu to byly noviny Jednota, nacházející se rovněž v péči SOKA Trutnov. Noviny Jednota byly týdenním periodikem, vycházejícím od 14. října 1945 do 15. srpna 1948. Majitelem i vydavatelem byla Národní fronta v Trutnově. Jednota vycházela jako noviny tzv. „Krkonošského kraje“. Tímto označením bylo chápáno území tehdejšího okresu Trutnov (tzn. Trutnovsko, Vrchlabsko, Úpicko, Královédvorská a Broumovsko). Jako informační zdroj jsou noviny nenahraditelné, byly totiž motivovány dobou svého vzniku získávat nejnovější informace místního charakteru. Zanikly pravděpodobně pro personální a peněžní problémy. Při novinách Jednota vycházel i Věštník okresního národního výboru v Trutnově. Ten podával informace o zasedání rady a pléna okresního národního výboru. Bohužel od roku 1949 přestal vycházet. V tehdejší Trutnově později vycházely noviny Nová vesnice, Rozvoj-okresní vesnické noviny Trutnovska a Okresní noviny. Bohužel tyto tištěné prameny se zabývaly spíše hospodářstvím na okrese a vesnici, proto v mé práci nejsou vůbec použity.

2 Oblast po válce

2.1 Okupační správa

Mnichovská dohoda podepsaná našimi spojenci s Německem roku 1938 rozhodla o osudu pohraničí, nakonec i o samotné situaci Československa¹ v budoucnu, až do roku 1945.

Trutnovský pohraniční okres, tvořený smíšeným obyvatelstvem Čechů a Němců byl k 30. září 1938 přičleněn k Německu. Docházelo zde k vyhánění Čechů, Židů a německých antifašistů z pohraničí. Takto vyhnání odcházeli převážně do nedalekého města Úpice, které bylo tvořeno z větší části českým obyvatelstvem a územně nadále spadalo do oblasti zbylého Československa.²

Obsazeny v Krkonoších byly tyto soudní okresy:³

Broumov	27.486 obyvatel	190,01 km ²
Hostinné	18.904	149,47
Maršov	9.330	131,56
Rokytnice nad Jizerou	8.067	105,64
Teplice nad Metují	11.130	128,37
Trutnov	44.378	268,56
Vrchlabí	23.443	205,25
Žacléř	10.001	55,60

Jako samostatný správní celek byla pro pohraničí vytvořena správa „RGS“.⁴ Složená z tzv. venkovských (Landkreise) a městských okresů (Stadtkreise). Venkovských okresů vzniklo 53 a městských pět (Liberec, Ústí nad Labem, Cheb, Karlovy Vary a Opava). Na

---

¹ Příloha č. 1.

² JUST, Antonín - HYBNER, Karel. *Trutnov známý-neznámý*. Trutnov, 1991, s. 170-171. ISBN 80-901117-0-8.

³ LETOCHA, Josef. Okupační veřejná správa Krkonoš a Podkrkonoší 1938-45. In *Krkonoše, Podkrkonoší: vlastivědný sborník muzeum Trutnov*. Hradec Králové, 1967, s. 191.

⁴ Označení pro odtržené části pohraničního území, kde byla vytvořena tzv. říšská župa sudetská (Reichsgau Sudetenland).

území venkovských okresů byly vytvořeny úřady landrátů navazující na prvorepublikové okresní úřady v čele s osobou landráta, který zastával pozici okresních hejtmanů za první republiky.⁵ V podkrkonošské oblasti byly zřízeny tři správní okresy v čele s landráty v Broumově, Trutnově a Vrchlabí.

Pro Trutnovský okres stál v čele landrát Sölter, pověřený politicko-správní funkcí a dohledem nad 61 obcemi soudních okresů Trutnov, Maršov, Žaclěř a kolem 30 obcí soudního okresu Dvůr Králové nad Labem a Jaroměř. Ve městě byly soustředěny i některé instituce a úřady, například úřad práce a četnické velitelství. Byl tu umístěn i oddíl SS a komando Gestapa.⁶ Správa „RGS“ skončila v květnu 1945 při vyhnání německých okupantů a obnovení samostatné Československé republiky.

2.2 Květnová revoluce

České pohraničí, zabrané od roku 1938 německou Třetí říší a spravované pod označením „RGS“, se v roce 1945 vrátilo pod správu obnovené poválečné Československé republiky.

Květnové revoluce lidu pomohly spolu s postupem spojeneckých armád osvobodit republiku. První vlnu útěků ve městě Trutnově vyvolala zpráva o postupující sovětské armádě. Část německé posádky ze strachu utekla z města v noci mezi 7. – 8. květnem. Mezi prvními uprchlými byli vedoucí NSDAP Hofhansel a landrát Söltner. Zbylí němečtí vojáci, kteří neutekli, čekali na novou situaci se strachem. Strach z pomsty ovládal i většinu německých obyvatel žijících v Trutnově. Zvýšil se počet sebevražd, kdy si, a to někdy i v rámci celých rodin, občané s německou státní příslušností brali životy.⁷

Dne 8. května přešla moc nad městem do rukou nově vytvořenému revolučnímu národnímu výboru (dále jen RNV) zvolenému v Národním domě v Trutnově. Ten měl, jako přechodný orgán, ve městě zajistit klid do příchodu sovětské armády, udržet pořádek ve městě a zabránit škodám na majetku a životech. V čele výboru stál L. Kadaník spolu s dalšími 14 členy. Mezi nimi byli například trutnovští občané Chmelík, Fialka, Vogl, Sobovič aj. Roli

---

⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka et al. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha, 2007, s. 402. ISBN 978-80-7106-906-5.

⁶ JUST, Antonín - HYBNER, Karel. *Trutnov známý-neznámý*. Trutnov, 1991, s. 170-171. ISBN 80-901117-0-8.

⁷ Lidé, kteří získali německé státní občanství před rokem 1938, nemuseli to být pouze Němci.

poradců v RNV zaujali také tři pokrokoví němečtí antifašisté: Dr. Mühlberger, Pauer a Gebl. Německá kapitulace ve městě byla dovršena útekem zbytku členů SS a gestapa.⁸

Oficiálně osvobozen od správy landrátu byl Trutnov 9. května 1945. V tento pro město významný den se ve městě objevila sovětská armáda a přijala oficiálně německou kapitulaci. Na odzbrojování ustupující německé armády se podílely jak partyzánské skupiny, tak i bezpečnostní složka RNV, a to Národní stráž.⁹

Pro organizaci veřejné správy byl zásadním významem důležitý ústavní dekret prezidenta republiky č. 18 ze dne 4. prosince 1944, o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění. Na základě voleb měly být na území republiky ustanoveny národní výbory, a to místní, okresní a zemské, jako prozatímní orgány veřejné správy.¹⁰

Na konci května 1945 bylo rozhodnuto, že se Úpicko vrátí zpět svojí správou pod trutnovský okres. Zatímco ve městě Úpici byl národní výbor sestaven bez větších problémů, v Trutnově byla prozatímní správou pověřena okresní správní komise (dále jen OSK) společná zpočátku jak pro město, tak okres ve spolupráci s RNV. Důvodem toho byl nedostatek státně spolehlivých, důvěryhodných a schopných občanů s československou státní příslušností získanou před r. 1938.

Činnost komise byla zahájena 2. června 1945.

Obsazení OSK:¹¹

- Předseda – V. Brunclík
- Místopředseda – J. Rozkovec
- Referáty – R. Vyhnálek, E. Breuer, J. Kábrt a B Prouza.

Bezpečnostním referátem při OSK byl pověřen R. Vyhnálek, bývalý typograf z Úpice. Při jeho úřadu byla později soustředěna složka Národní stráže (dále jen NS), která spadala pod výlučnou pravomoc bezpečnostního referátu při OSK a byla nezávislá na velitelství armády i četnických složek. NS byla v prvních měsících nedílnou součástí městské správy. Podléhala sice OSK, ale její náklady byly později placeny z financí nově vytvořené místní správní

---

⁸ JUST, Antonín – PROCHÁZKA, JIŘÍ. *15 vítězných let na Trutnovsku 1945-1960*. Trutnov, 1960, s. 8 – 9.

⁹ JUST, Antonín - HYBNER, Karel. *Trutnov známý-neznámý*. Trutnov, 1991, s. 170-171. ISBN 80-901117-0-8.

¹⁰ LACINA, Karel - ČECHÁK, Vladimír. *Vývoj systémů veřejné správy*. Praha, 2001, s. 84. ISBN 80-86419-13-4.

¹¹ SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 1, kn. 1, Zápisy ze schůzí OSK, 1945.

komise (dále jen MSK) v Trutnově. NS vykonávala i rozhodnutí vniklé z činnosti MSK, která byla vytvořena 5. června 1945.¹²

Národní stráž byla bezpečnostní složka vzniklá z lidu při revoluci. Ve městě měla fungovat do vytvoření stálých bezpečnostních sborů, kterým pak měla své kompetence přenechat. V prvních dnech po květnu 1945 zajišťovala bývalé zástupce nacistické moci, členy SS, gestapa, funkcionáře NSDAP, kolaboranty aj.. Tyto představitele nacismu soustředila do pracovních táborů. V Trutnově to byla tovární budova AEG¹³. Odtud pak byli posíláni na úklidové práce do centra města či opravy komunikací v okolí. Referát bezpečnosti zajišťoval také kontrolu vlaků přijíždějících i odjíždějících z města, připravoval odsuny Němců, zajišťoval konfiskovaný majetek aj..¹⁴ Větší problémy s udržení pořádku ve městě nastaly v okamžiku otevření bran blízkých zajateckých, pracovních táborů a pobočky koncentračního tábora Gross-Rosen na Trutnovsku.¹⁵ Propuštění zajatci zvláště z blízkých pracovních táborů v Trutnově, kteří byli po mnoho měsíců vězněni v nelidských podmínkách, se chtěli před odchodem domů slušně obléknout a najíst.¹⁶ Nastala zde vlna rabování z jejich strany.

Město se zpočátku potýkalo s nedostatkem schopného úřednictva, složeného většinou z dobrovolníků, ve vedení různých agend. Situaci zde komplikovalo přerušené železniční spojení, nefungující telefonické spojení či problémy se samotným zásobováním města, které mělo na starosti zásobovací referát. Změna nastala až po prvních týdnech, kdy docházelo k přesunu obyvatel. Lidé z blízkého okolí i lidé z vnitrozemí republiky přijížděli do města pomoci a znovu osídlit pohraničí.¹⁷

Při okresní správní komisi vznikaly další komise. Na konci roku 1945, vzniká při OSK například trestní nalézací komise (dále jen TNK) posuzující trestné činy stanovené dekretem č. 138/1945 Sb. Tento dekret postihoval osoby, které svým chováním od 21. května 1938 cíleně urážely národní cítění českého i slovenského národa. Svoji činnost skončila až v roce 1950. Předsedou TNK byl Rudolf Vyhnálek. Přesné obsazení komise bylo ustanoveno ke dni 9. 7. 1945 těmito lidmi: Václav Košťál (poštovní úředník), Vladislav Šmarda (policejní

---

¹² SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 1, kn. 1, Zápisy ze schůzí OSK, 1945.

¹³ Tamtéž

¹⁴ METELKA, Jaroslav. Bojové družiny v květnovém povstání na Úpicku a Trutnovsku. In *Krkonoše, Podkrkonoší: vlastivědný sborník muzeum Trutnov*. Hradec Králové, 1972, č. 6, s. 167 - 173.

¹⁵ KRYL, Miroslav – CHLÁDKOVÁ, Ludmila. *Pobočky koncentračního tábora Gross-Rosen ve lnářských závidích Trutnovska za nacistické okupace*. Trutnov, 1981, s. 10.

¹⁶ Židovské pracovní tábory v okrese Trutnov: Poříčí, Horní Staré Město, Žaclěř, Libeč, Voletiny aj..

¹⁷ CABADAJOVÁ, Eva et al. *Okresní národní výbor Trutnov 1945-1990 (1999)*. Inventář archivního fondu. Trutnov, 2005, ev. č. 406, s. 9.

komisař), Šváb Karel (velitel NS.), Josef Černík (policejní strážmistr), Oldřich Menčík (strojvůdce Č.S.D.), ten který byl jmenován přisedícím pro velký počet trestních případů. V srpnu se komise rozrostla o jména Františka Morávka a Karla Borkovce.¹⁸

2.3 Divoký odsun

V pohraničí zůstala značná část německého obyvatelstva s československou státní příslušností, i říšští Němci přistěhovaní v době okupace z Německé říše a Rakouska.

V prvních dnech po osvobození probíhal neorganizovaný, svévolný a chaotický odsun, a to hlavně říšských Němců. Ti často sami utíkali jen s „rancem“ za hranice před obavou z možné odplaty Čechů utlačovaných za války. V mnohých případech obava byla zcela oprávněná. Tak jako kdysi docházelo k rychlému odchodu Čechů z pohraničí, docházelo nyní ke stejně rychlému odsunu Němců. *„Lhůta byla zpravidla stanovena pouze na 24–28 hodin, váha povolených zavazadel do 30 kg na osobu.“*¹⁹

Armáda chtěla v co nejkratší době zajistit pohraničí a neváhala proto sáhnout i k různým opatřením. Pomáhalo jí i české obyvatelstvo vedené pomstou za příkoří spáchané v době války. Stranou nezůstaly ani Revoluční gardy, jejich příslušníci se často chtěli obohatit a pod záštitou pořádku neváhali použít násilí. OSK s bezpečnostní složkou NS měla zabránit takovým škodám a nastolit pořádek.

*„Přesná evidence osob, které v roce 1945 narychlo opustily Československo, neexistuje. Podle odhadu Státního úřadu statistického opustilo naše území 650.000 lidí. Ovšem značná část z těchto vysídlenců zde měla pouze přechodné bydliště a přistěhovala se v závěrečné etapě druhé světové války. Počet těchto uprchlíků před frontou je odhadován na 600.000.“*²⁰

Za divoký odsun lze považovat i násilné vyhánění německých rodin z jejich domovů v pohraničí za hranice republiky. Vše bylo dílem vybičované protiněmecké nálady českého národa. Celá etapa těchto odsunů trvala od května do začátku srpna 1945. Kolik osob německé národnosti bylo v průběhu těchto odsunů od května do srpna odsunuto, nebo kolik

---

¹⁸ SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 18, kn. 18, Zápisy z plenárních zasedání a ze schůzí rady, červen-srpen 1954.

¹⁹ STANĚK, T. *Perzekuce 1945*. Praha, 1996, s. 23. ISBN 80-85241-99-4.

²⁰ KMONÍČEK, Josef. Osídlování pohraničí severovýchodních Čech 1945-1952. In *Krkonoše, Podkrkonoší: vlastivědný sborník muzeum Trutnov, Hradec Králové, 1967, č. 3, s. 226.*

jich samo opustilo území Trutnovska, není známo. První takový doložený odsun na Trutnovsku nalezneme ve zmínce ze schůze OSK konané dne 14. 6. 1945. Zápis pořízený toho dne je ukončen poznámkou na přiložený list s intervencemi z Prahy z 13. června 1945. *„Transporty Němců přes Liberec, bude nutno předem do Liberce hlásit – neoficiálně se čeká na provedení – oficiálně asi nebude žádný rozkaz dán.“*²¹

Druhou zmínku nalezneme na zasedání z 13. srpna v rámci jednání OSK. *„Pan místopředseda podal hlášení o počtu vystěhovaných z okolních obcích /Z 18 obcí je to 2.156 lidí/.“*²²

2.4 Organizovaný odsun

Konference vítězných velmocí v Postupimí²³ požadovala zastavení dosavadních divokých odsunů. Dne 2. srpna 1945 přijala opatření k vysídlování německého obyvatelstva z ČSR, Polska a Maďarska v řádně připravovaných odsunech. Bylo tak nadále zabráněno masovému vyhošťování a další odsuny byly vedeny už v pevném organizovaném řádu. *„Z ČSR měly odejít 2,5 miliónů Němců, z toho 750 000 do sovětského a 1 750 000 do amerického pásma.“*²⁴

Na území státu byla vydána řada dekretů prezidenta republiky. Mezi nimi například dekret č. 33/45 Sb. z 2. srpna o státním občanství, konfiskační dekret č. 108 z 15. října 1945 a dekret č. 12, o konfiskaci zemědělského majetku.

V Trutnově byla na základě těchto dekretů zřízena Okresní osidlovací úřadovna, která měla přípravy odsunu zajišťovat společně ve spolupráci s OSK a později s nově jmenovaným okresním národním výborem (dále jen ONV). Jejím prvním úkolem bylo vytvořit přesnou evidenci sudetských Němců a osob jiné národnosti vyskytujících se a žijících v pohraničí. Ze záznamů těchto evidencí byly později sestavovány seznamy osob vedených v kategoriích pro odsun, vedeny záznamy o nedostatku pracovních sil a odborníků v trutnovském okrese. Pro soustředění těchto osob byla vytipována vhodná sběrná a odsunová střediska.

---

²¹ SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 1, kn. 1, Zápisy ze schůzí OSK 1945, 14/6 1945.

²² SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 1, kn 1, Zápisy ze schůzí OSK 1945, 13/8 1945.

²³ Postupimská konference se konala od 17. července do 2. srpna 1945. Na konferenci byla přítomna „Velká trojka“ tj. Sovětský svaz, Spojené státy americké a Velká Británie. Předmětem konference byla poválečná správa Německa, uspořádání a rekonstrukce poválečné Evropy.

²⁴ STANEK, T. *Perzekuce 1945*. Praha, 1996, s. 40. ISBN 80-85241-99-4.

Sběrné středisko pro okres Trutnov se nacházelo v Mladých Bukách, kam byli k odsunu posíláni Němci i z okolních přechodných středisek. Zde 29. ledna 1946 proběhl první hromadný organizovaný odsun Němců do amerického pásma. Příkaz k tomu vydala Osídlovací úřadovna v Trutnově.²⁵

Do května roku 1946 probíhaly odsuny do amerického pásma, teprve od června směřovaly první transporty i do sovětské zóny.

Celkový počet transportů pro rok 1946 vypravených ze sběrného střediska v Mladých Bukách, dosáhl počtu pětadvaceti.

Seznam transportů ze střediska v Mladých Bukách 1946:

<i>29. ledna</i>	<i>americké pásmo</i>
<i>1. března</i>	<i>americké pásmo</i>
<i>17. března</i>	<i>americké pásmo</i>
<i>4. dubna</i>	<i>americké pásmo</i>
<i>21. dubna</i>	<i>americké pásmo</i>
<i>29. dubna</i>	<i>americké pásmo</i>
<i>21. května</i>	<i>americké pásmo</i>
<i>17. června</i>	<i>sovětské pásmo</i>
<i>24. června</i>	<i>sovětské pásmo</i>
<i>2. července</i>	<i>sovětské pásmo</i>
<i>7. července</i>	<i>sovětské pásmo</i>
<i>14. července</i>	<i>sovětské pásmo</i>
<i>18. července</i>	<i>sovětské pásmo</i>
<i>25. července</i>	<i>sovětské pásmo</i>
<i>31. července</i>	<i>sovětské pásmo</i>
<i>5. srpna</i>	<i>sovětské pásmo</i>
<i>9. srpna</i>	<i>sovětské pásmo</i>
<i>15. srpna</i>	<i>Sovětské pásmo</i>
<i>20. srpna</i>	<i>Sovětské pásmo</i>
<i>6. září</i>	<i>Sovětské pásmo</i>
<i>25. září</i>	<i>Sovětské pásmo</i>

---

²⁵ MASOPUST, Petr. *Odsun Němců z Trutnovska v letech 1945-1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Pedagogická fakulta, 1997, s. 61-64.

<i>4. října</i>	<i>Americké pásmo</i>
<i>14. října</i>	<i>Americké pásmo</i>
<i>16. listopadu</i>	<i>Americké pásmo</i> ²⁶

Sběrné středisko v Mladých Bukách bylo po roce 1946 zrušeno. Pro oblast severovýchodních Čech zůstalo nadále jen středisko v Meziměstí. V menší míře probíhaly odsuny i v dalších letech a to individuálně za hranice státu, či v rozptylu zbylých Němců do vnitrozemí republiky.

K největšímu úbytku obyvatel ve městě došlo vlivem odsunů právě v letech 1945 – 1947. Znovuosídlení pohraničí měla na starosti už jmenovaná Oblastní osidlovací úřadovna v Trutnově. Po roce 1947 se počet obyvatel začal jejím vlivem zvyšovat.²⁷

---

²⁶ KMONÍČEK, Josef. Osídlování pohraničí severovýchodních Čech 1945-1952. In *Krkonoše, Podkrkonoší: vlastivědný sborník muzeum Trutnov*, Hradec Králové, 1967, č. 3, s. 228-229.

²⁷ Tamtéž, s. 231-232.

3 Stručná historie okresu a města Trutnova

Okres Trutnov byl, pokud šlo o rozlohu, jedním z největších okresů hradeckého kraje. V době okupace, tj. od září 1938 do května 1945, byl okres rozdělen na dvě části, z nichž ta menší část obývaná ryze českým obyvatelstvem zůstala v tzv. Protektorátu Čechy a Morava. Zbytek okresu byl zahrnut jako německé území do tehdejší německé třetí říše. Celkem bylo od okresu odtrženo 59 obcí a jen 12 jich bylo jako nepatrný zbytek trutnovského okresu začleněno do okresu Náchod. Byly to obce Úpice, Batňovice, Havlovice, Libňatov, Maršov u Úpice, Malé Svatoňovice, Velké Svatoňovice, Odolov, Petrovice, Suchovršice, Strážkovice a Rtyň v Podkrkonoší. Mezi obce, které byly zahrnuty k německému území a byly tak odtrženy od zbytku republiky, náležel Trutnov.²⁸

Pro přesnější představu o tom, jak město vůbec vypadalo před válkou, jaká byla jeho historie, co vedlo k jeho rychlé germanizaci, je třeba se ohlédnout do minulosti. Nejstarší údaje o osídlení území okresu jsou pravděpodobně už z doby, kdy se tu objevil slovanský kmen Charvátů. Trutnov vznikl původně jako osada Úpa na řece Úpě při staré zemské cestě z Polska do Čech. Přemysl Otakar II. osídlil r. 1264 původní osadu Úpu německými osadníky. Později zde byl založen hrad a teprve později kolem něho vzniklo hrazené město. Od roku 1260 byl Trutnov městem a byly mu udíleny různé výhody a výsady tehdejších středověkých měst, jako bylo právo trhů, vlastní soudní pravomoc, právo vařit pivo aj. V době husitských válek se stal Trutnov důležitým opěrným bodem Husitů v severovýchodních Čechách. V průběhu následujících století Trutnov několikrát lehl popelem, ale vždy byl nově vystavěn.²⁹ V době reformace a nového náboženského přesvědčení se Trutnov stal ryze protestantským městem. Po bitvě na Bílé hoře získal Trutnovsko konfiskací císařský vojevůdce Albrecht z Valdštejna. Švédská vojska, která tudy později táhla měla o důvod víc k rabování a ničení nepřítelova majetku. V květnu 1642 bylo město dvakrát dobyt švédskými vojsky a po jejich odchodu bylo město silně poškozeno častými požáry i samotným bojem. Ve městě vypukl hladomor a v následujících letech ho postihla i morová rána sedmnáctého století. Války vedené Marií Terezií městu také neprospěly. V roce 1775 vypuklo na Trutnovsku selské povstání v čele se sedlákem Antonínem Nývltem, které bylo později krvavě potlačeno. Dalším známým historickým faktem byla válka prusko-rakouská. Jedna

---

²⁸ *Popis okresu. Trutnov: Okresní služba SÚS, 1956, s. 1.*

²⁹ HÜTTEL, Simon. *Chronik der Stadt Trautenau (1484-1601)*. Praha, 1881, 435 s.

z bitev byla svedena přímo v Trutnově v létě roku 1866. Po válce v roce 1866 nastalo pro Trutnov období rozvoje. Byly zakládány nové továrny, sílil obchod a vzkvétalo zemědělství. Tento rozvoj však přinesl i třenic mezi Čechy a Němci, kterými byl okres osidlován po skončení třicetileté války takovým způsobem, že došlo téměř k úplné germanizaci území.³⁰ Na podzim roku 1938 byl okres okupován německou armádou a až na zmíněných 12 obcích, byl celý začleněn do německé třetí říše. Ukončením druhé světové války v roce 1945 byl ukončen i partyzánský boj na Trutnovsku. Správa okresu přešla z „RGS“ zpět do českých rukou, německý majetek byl konfiskován a předán prozatímně do národní správy. Němci byli do roku 1947 odsunuti z části do NSR (Německá spolková republika-vytvořena v západní části okupačních zón) a zčásti do NDR (Německá demokratická republika-východní, sovětská okupační zóna). V okrese a ve městě zůstala jen německá menšina hlavně antifašisté, lesní dělníci, horníci a průmysloví specialisté, jejichž odsunem by došlo k velkým národně hospodářským ztrátám. Rokem 1945 skončila éra okresních hejtmanů a na jejich místo nastoupily okresní národní výbory. V případě Trutnova to byla už zmíněná OSK z důvodu nedostatku schopných obyvatel s československou státní příslušností.

3.1 Okresní národní výbor

Organizování národních výborů bylo známé z doby ještě před koncem druhé světové války. Tehdy „národní výbor“ označoval seskupení českých občanů z různých politických stran. *„Spolupráce nekomunistického a komunistického odboje se i přes řadu rozdílných postojů a představ projevovala na různých úrovních, např. v organizování národních výborů.“*³¹

Znovu se začal prosazovat na samotném konci války, kdy se předpokládalo, že převezme poválečnou správu. Tu oficiálně převzal po zveřejnění ústavního dekretu č. 18/1944 Úř. věst. čsl.. Dekret obsahoval myšlenku místních, okresních a zemských národních výborů jako přechodných orgánů veřejné moci, které později budou nahrazeny státní správou a samosprávou, jaká zde fungovala do roku 1938.³²

---

³⁰ JUST, Antonín - HYBNER, Karel. *Trutnov známý-neznámý*. Trutnov, 1991, s. 38-311. ISBN 80-901117-0-8.

³¹ VESELÝ, Zdeněk. *Přehled učiva k maturitní zkoušce z dějepisu*. Praha, 2001, s. 120. ISBN 80-7168-738-3.

³² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka et al. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha, 2007, s. 443. ISBN 978-80-7106-906-5.

Košický vládní program³³ vyhlášený v dubnu 1945 však vše změnil. Národní výbory byly uznány za stálé orgány veřejné správy,³⁴ a to především přičiněním Komunistické strany Československa.

Příklad dobové interpretace této situace: „*Svůj vliv měl vyhlášený politický program KSČ, který dával záruku vybudování republiky na nových základech. Většina našich obyvatel uznávala vedoucí úlohu KSČ v příštím lidově demokratickém státě, státě Čechů a Slováků.*“³⁵

Nově vytvořené místní národní výbory převzaly agendu po zaniklých městských zastupitelstvech a ostatních složkách městské správy. Okresním národním výborům byla svěřena agenda bývalých okresních úřadů. Zemské úřady a jejich zastupitelstva předaly své kompetence do rukou Zemských národních výborů. Nadále zde fungovala podřízenost místních, okresních a zemských národních výborů. Všechny národní výbory měly své plénium, které ze svého středu volilo radu výboru a s tím spojenou osobu předsedy a referentů. Při radě vznikaly i pomocné složky, a to komise volené z pléna.

V samotném Trutnově zpočátku sídlila pouze okresní správní komise, protože zde byl nedostatek důvěryhodných osob (s československou státní příslušností), které nebyly schopny spravovat agendu celého nového okresu.³⁶ Předsedou okresní správní komise a tedy i pověřenou osobou správy okresu se stal Vlastimil Brunclík.³⁷ Z původních šesti členů se komise na konci roku 1945 rozšířila o další členy. Na začátku roku 1946 jí tvořilo 11 členů vedoucích referáty při stejnojmenných komisích: zemědělská, bezpečnostní, zásobovací, bytová, osvětová, průmyslová, osidlovací, sociální, živnostenská, zdravotní, ochrana práce.³⁸ Při OSK vznikla i speciální komise, trestní nalézací komise.³⁹ Ta svoji činnost vykonávala až do roku 1950, kdy zanikla.

Trutnov se stal v roce 1946 sídlem Osidlovacího úřadu a Fondu národní obnovy. Úkolem úřadů bylo co nejdříve osídlit pohraničí československými občany, provést přesnou evidenci konfiskovaného majetku a jeho následovné rozdělení mezi lidi poškozené válkou.

---

³³ Schválen Československou vládou dne 5. dubna 1945 v Košicích. Označován za program národní a demokratické revoluce.

³⁴ Pravomoc jim byla dána vládním nařízením č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů a směrnicí ministerstva vnitra č. 6/1945 Ú. l.

³⁵ ŠVEC, Jiří - ŘEHÁKOVÁ, Hana - ZELENÝ, Luboš. *Sborník přednášek k dějinám Komunistické strany Československa na Trutnovsku*. Trutnov, 1987, s. 32, (bez ISBN).

³⁶ Dekret prezidenta republiky z 27. Října 1945 č. 121/ Sb. o územní organizaci správy, stanovil územní rozsah jednotlivých okresních národních výborů.

³⁷ Bývalý zdejší učitel, který po roce 1938 odešel působit do nedalekého města Dvora Králové nad Labem. Pro svou znalost okresu a místních poměrů jmenován Krajským revolučním výborem v Jičíně předsedou OSK. Svou činnost zde zahájil po svém příjezdu a to 10. května 1945 jmenováním dalších členů budoucí OSK.

³⁸ SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 1435, sign. I 20/58, kt. 87, Odměny členů OSK, 1946.

³⁹ Posuzující trestné činy stanovené dekretem č. 138/1945 Sb. Tento dekret postihoval osoby, které svým chováním od 21. května 1938 cíleně urážely národní cítění českého a slovenského národa.

Docházelo i ke znárodnování větších podniků. Znárodněny byly textilní podniky J. A. Kluge v Horním Starém Městě a jeho pobočné závody, bratři Walzelové v Poříčí, Jan Etrich, A. Hass.⁴⁰

OSK ve městě jmenovala v polovině roku 1945 místní správní komisi pro vlastní samosprávu města Trutnova (viz kapitola 4.1).

Jednou z důležitých povinností MSK bylo zjišťování počtů obyvatel žijících ve městě či v obci a jejich následné rozdělení dle státní a později i domovské příslušnosti.⁴¹ Na základě těchto získaných údajů mohla OSK později sestavit voličské seznamy.⁴²

V průběhu let 1945-1947 byly na OSK později na ONV zasílány jednotlivými MSK seznamy obyvatel žijících v obcích, spolu s jejich domovskou příslušností. Trutnovský okres tvořily čtyři soudní okresy a to v Trutnově, Maršově, Úpici a Žacléři.

Pod soudní okres Trutnov spadaly obce: Babí, Bezděkov, Bohuslavice, Debrné, Brusnice, Mladé Buky, Nesytá, Staré Buky, Hertvíkovice, Chvaleč, Kyje, Lhota, Libeč, Markoušovice, Hoř. Staré Město, Starý Rokytník, Zlatá Olešnice, Petřikovice, Pilníkov, Poříčí u Trutnova, Radeč, Radvanice, Starý Sedloňov, Strítěž, Slavětín, Studenec, **Trutnov**, Vlčice, Volanov, Voletiny, Žďár Dolní, Žďár Horní. Všechny tyto obce měli své MSK, výjimkou zde byl Trutnov s MNV, který byl jmenovaný k 1. březnu 1946 a nahradil tak prozatímní MSK.

Na základě informací poskytnutých MSK a MNV byl zjištěn přesný počet lidí žijících v jednotlivých soudních okresech v letech 1945-1947.⁴³

- 1) **Trutnov (Trautenau)** zaujímal plochu o velikosti 26.857 ha, počet obyvatel zde žijících dle národnosti 3.925 československých příslušníků, 37.926 německých, 54 židovských, jiní 52, cizozemci 507 celkově zde žilo 42.464 obyvatel. Z toho samotný Trutnov zaujímal plochu o 1.845 ha, počet obyvatel s československou st. příslušností byl 2.791, 11.412 s německou, 53 s židovskou, 24 s jinou, 304 cizozemců. Město tedy tvořilo 14.584 obyvatel.
- 2) **Maršov (Marschendorf)** plocha 13.688 ha, 165 československá přísl., 8.802 německá, 1 jiná, 105 cizozemská, dohromady 9.073 obyvatel.
- 3) **Úpice⁴⁴** plocha 6.050 ha, 14.874 českosl. přísl., 329 německá, 4 židovská, 16 jiná, 41 cizozemská celkem 15.264 obyvatel

---

⁴⁰ JUST, Antonín - HYBNER, Karel. *Trutnov známý-neznámý*. Trutnov, 1991, s. 93-113. ISBN 80-901117-0-8.

⁴¹ SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 1327, sign. T 18/4, kt. 85, Voličské seznamy jednotlivých obcí, volební komise, volby volitelů, celkový počet voličů zapsaných ve voličských seznamech, 1945-1947.

⁴² Podle výnosu ministerstva vnitra ze dne 8. října 1945.

⁴³ SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 1327, sign. T 18/4, kt. 85, Voličské seznamy jednotlivých obcí, volební komise, volby volitelů, celkový počet voličů zapsaných ve voličských seznamech, 1945-1947.

4) *Žacléř (Schatzlar) plocha 5.028 ha, 1.107 českosl. přísl., 8.678 německá, 10 jiná, 158 cizozemská, celkem 9.933 obyvatel.*⁴⁵

3.2 Volby 1946

První volby v Trutnově proběhly ještě před parlamentními volbami. Stalo se tak pro nespokojenost občanů s dosavadním MNV. Proběhly 12. května 1946 a vyhráli v nich komunisté, jako nejsilnější strana. Parlamentní volby se konaly o 14 dní později a znovu v nich zvítězili komunisté v rámci celého okresu. V okrese získala KSČ 12.033 hlasů, strana národně socialistická 5.907 hlasů, soc. demokracie 3.873 hlasů, lidová 3.218 hlasů.⁴⁶

Po vyhraných parlamentních volbách se stala KSČ nejsilnější stranou v okrese. To se projevilo i při volbách do ONV v červnu 1946, kdy KSČ získala poloviční většinu v radě. Výbor byl tvořen 32 členy, z nich byla jmenována rada v čele s náměstkou a zbylými členy. Předsedou rady se stal Jindřich Rozkovec, člen KSČ a bývalý místopředseda OSK. Vlastimil Brunclík přijal funkci prvního náměstka pro živnostenský průmysl a osidlovací referát. Po jeho rezignaci se prvním náměstkem stal národní socialista E. Horyna. Při referátech byly založeny i stejnojmenné komise. Referáty a komise byly jmenovitě sestaveny stejně jak pro okres, tak město.

Jmenný seznam členů rady Okresního národního výboru v Trutnově roku 1946:⁴⁷

Jméno a příjmení	Referát	Politická příslušnost
Jindřich Rozkovec	Předseda	KSČ
Emil Horyna	I. náměstek, živ. průmyslu a osidl. referent	národní socialista
Jan Novák	II. náměstek, zdravotní a sociální referent	sociální demokrat

⁴⁴ Oblast Úpicka byla odtržena Mnichovskou dohodou r. 1938 a přiřčena pod správu Náchodského okresu (patřila tedy pod protektorátní správu). Znovu se vrátila pod Trutnovský okres v září 1946, jako jedna z důležitých oblastí v poválečném pohraničí. Svým převažujícím složením obyvatel s československou státní příslušností tvořila výjimku ve zbylém okrese.

⁴⁵ SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 1327, sign. T 18/4, kt. 85, Voličské seznamy jednotlivých obcí, volební komise, volby volitelů, celkový počet voličů zapsaných ve voličských seznamech, 1945-1947.

⁴⁶ Kmoníček, Josef. *Návrat domů: Poměry pohraničí severovýchodních Čech v letech 1945-1948*. Hradec Králové, 1982, s. 84.

⁴⁷ SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 1448, sign. I 20/79, kt. 87, Vrácení dekretů a legitimací bývalých členů OSK a seznam členů a dat ONV Trutnov (32 členů), 1946.

František Janíček	III. náměstek, ústavní referent	lidová strana
Rudolf Dytrich	dopravní referent	Sociální demokrat
Jan Chvála	finanční a hospodářský referent	KSČ
Josef Hejna	družstevní referent	KSČ
Josef Vít	zemědělský referent	KSČ
Rudolf Vyhnálek	bezpečnostní referent	KSČ

ONV se stejně jako MNV potýkal v některých případech s problémy. Jejich společným problémem byl především osidlovací referát, který byl zatížen množstvím nařízení. Ať už se jednalo o odsuny německých občanů či o přístup k nově příchozím. Nestačily zde pomáhat ani osidlovací komise, na které byla přenesena i rozhodovací pravomoc v některých případech. Národní výbory (dále jen NV) spolu tedy musely úzce spolupracovat.

KSČ vyhrála volby v roce 1946 díky svému programu slibujícímu podporu drobným a středním zemědělcům či svou pomoc v jejich podnikání. Není se tedy čemu divit, že volby s takovým programem KSČ na Trutnovsku s přehledem vyhrála. Proti silícímu vlivu KSČ se po volbách postavily zbylé strany. Bohužel únor 1948 všechny jejich snahy překazil a k moci se definitivně dostala KSČ spolupracující úzce se SSSR.⁴⁸

Očistu po únoru 1948 v NV měly provádět akční výbory Národní fronty (dále jen AV NF). Člen NV mohl být v rámci jejího návrhu z výboru odvolán a nahrazen jiným kandidátem navrženým výborem. Tak byl odvolán dosavadní předseda MNV Josef Jíša a nahrazen členem okresního akčního výboru (dále jen OAV) J. Hladíkem. Situace se nadále vyhrcovala a ze svých postů v MNV byli vyloučeni i další členové z různých politických stran. Místní akční výbor po odstranění nežádoucích členů v MNV jmenoval do jeho čela zástupce z řad KSČ.⁴⁹

Činnost akčních výborů zasáhla i do řad ONV. KSČ fakticky ovládala celou správu na Trutnovsku. Členství v jednotlivých výborech se nevyklučovalo. Předseda ONV, komunista J. Rozkovec, byl zároveň členem OV KSČ a místopředseda OAV NF.⁵⁰ Je tedy patrné, že za nitky v kraji tahali komunisté, kteří byli v čele vedoucích výborů. Samotný odchod J.

⁴⁸ METELKA, Jaroslav. Z historie voleb na Trutnovském okrese. In *Krkonoše, Podkrkonoš: vlastivědný sborník muzeum Trutnov*, Hradec Králové, 1972, č. 6, s. 119-122.

⁴⁹ Tamtéž, s. 123.

⁵⁰ SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 1329, kt. 85, Záznamy o činnosti očištné komise AV NF, 1948.

Rozkovce do Krajského národního výboru (dále jen KNV) v Hradci Králové je toho důkazem. Po roce 1948 se fakticky mění celé dosavadní uspořádání v ONV následovně: předseda O. Šorm, za referáty Švarc Václav, Vyhnálek R., Kult J., Jansa J., Prouza L., Chvála J., Habeše K., Runštuk J., Kohoutová A., Pithart Fr..⁵¹

V padesátých letech dochází k čistkám pracovníků ONV. Čistky měly za úkol zmenšit počet zaměstnanců výboru a přesunout je na jiná pracoviště. Výsledkem však byla ztráta kvalifikovaných pracovníků v agendách. Tak se jejich počet snížil na konci roku 1952 na 142 osob pracujících v jedenácti referátech. Z nich nejvíce zaměstnanců měl zemědělský referát s 32 pracovníky a po něm následovaly po 25 zaměstnancích referáty vnitřní a finanční.⁵²

3.3 Zákon č. 280/1948 Sb. a zákon č. 150/1948 Sb.

Od 1. ledna 1949 byla s konečnou platností zrušena zemská zřízení a byly vytvořeny krajské národní výbory.⁵³ Bylo zřízeno celkem 19 krajů, z toho 13 v českých zemích a 6 na Slovensku. V českých zemích byly zřízeny kraje:⁵⁴ Pražský, Českobudějovický, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Hradecký, Pardubický, Jihlavský, Brněnský, Olomoucký, Gottwaldovský a Ostravský. Trutnovský okres⁵⁵ tak spadal pod správu krajského národního výboru v Hradci Králové.⁵⁶

V rámci reorganizace bylo zřízeno 35 nových okresů, ale několik jich bylo i zrušeno. Tato reorganizace se dotkla podřízenosti národních výborů. Nadřazenou institucí pro okresní národní výbory se staly krajské národní výbory,⁵⁷ které nahradily zrušené zemské národní výbory.⁵⁸ Okresním národním výborům nadále zůstaly podřízené místní národní výbory. Národní výbory byly podřízeny ministerstvu vnitra a jednotlivé referáty KNV resortům ministerstva. Jejich plénum a rada byla odpovědná nejen sobě, ale zároveň i nadřízenému výboru. Referent okresního výboru spadal pod kontrolu stejného referenta svého kraje.⁵⁹

---

⁵¹ SOKA Trutnov, fond ONV, inv. č. 36, kt. 6.

⁵² CABADAJOVÁ, Eva et al. *Okresní národní výbor Trutnov 1945-1990 (1999)*. Inventář archivního fondu. Trutnov, 2005, ev. č. 406, s. 15-16.

⁵³ Zákon č. 280/1948 Sb.

⁵⁴ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka et al. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha, 2007, s. 443. ISBN 978-80-7106-906-5.

⁵⁵ Příloha č. 2.

⁵⁶ Příloha č. 3.

⁵⁷ Zákon č. 139/1949, o uspořádání národních výborů.

⁵⁸ Příloha č. 4.

⁵⁹ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948*. Praha, 1991, s. 50-51. ISBN 80-246-0655-0.

Komise referátů při výborech zůstaly nadále zachovány s předsednictvím příslušného referenta. Například: předseda ONV odpovědný předsedovi KNV, rada ONV radě KNV, referenti ONV odpovědní referentům KNV. Do takto podřízených ONV dosazovaly KNV i budoucí členy ONV, až do roku 1954.⁶⁰

Rada tvořená do té doby z předsedy, náměstků a referentů se rozrostla o osobu okresního tajemníka Jana Hanáka a to roku 1950.⁶¹ Měl zastupovat předsedu v jeho nepřítomnosti a v radě měl poradní hlas. Termín „újezdní tajemník“ byl vytvořen v podřízenosti na okresního tajemníka a vykonával svou funkci v místních menších obcích jako mezičlánek ve styku ONV s místní samosprávou (později z nich byli jmenováni tajemníci MNV). Dohodami docházelo ke sloučení řady dalších obcí po vzoru „Velkého Trutnova“ a byla tak zjednodušena jejich správa. V rámci decentralizace (přesunu kompetencí na obce) rostla moc ONV. Byl pevně stanoven počet referátů pro národní výbory.⁶²

Komise při ONV zůstaly zachovány. Těm nadále předsedali jednotliví referenti výboru s tou výjimkou, že na ně byla přesunuta větší pravomoc v rozhodování bez účasti rady. Rada rozhodovala kolektivně jen v přímých věcech se jí týkajících. Po únoru 1948 byly rušeny různé instituce a úřady v nové správě nepotřebné. Jejich působnost byla přenášena na ONV a to díky zákonu č. 150/1948, byla tak rozšířena působnost ONV.

Roku 1950 bylo založeno ministerstvo národní bezpečnosti, byly sem přeneseny materiály z bezpečnostních referátů a komisí. Od roku 1950 jsou zakládány výbory pro sport, hygienu, požární dozor či archivní složku.⁶³

„Správní rozdělení obcí, které tvořili ONV Trutnova k 1. 1. 1949: Babí, Batňovice, Bečkov, Bernartice, Bezděkov, Bobr, Bohuslavice nad Úpou, Černá Hora, Debrné, Dolní Albeřice, Dolní Lysečky, Dolní Malá Úpa, Havlovice, Hertvíkovice, Horní Albeřice, Horní Lysečky, Horní Malá Úpa, Chvaleč, Jánské Lázně, Královec, Křenov, Lambertice, Lhota, Libeč, Libňatov, Malé Svatoňovice, Markoušovice, Maršov u Úpice, Maršov I.- III., Maršov IV., Mladé Buky, Odolov, Petrovice, Petřkovice, pilníkov, Prkenný Důl, Radeč, Radvanice, Rtyně v Podkrkonoší, Rýchory, Sklenářovice, Slavětín, Staré Buky, Starý Rokytník, Starý Sedloňov, Strážkovice, Střítež, Studenec, Suchovršice, Suchý Důl, Svoboda nad Úpou, Temný

---

⁶⁰ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka et al. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha, 2007, s. 443. ISBN 978-80-7106-906-5.

⁶¹ SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 3, kn. 3, Zápisy z plenárních zasedání a ze schůzí rady, 1950.

⁶² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka et al. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha, 2007, s. 448-449. ISBN 978-80-7106-906-5.

⁶³ SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 3, kn. 3, Zápisy z plenárních zasedání a ze schůzí rady, 1950.

Důl, Trutnov, Úpice, Velká Úpa I.- II., Velká Úpa III., Velké Svatoňovice, Vlčice, Zlatá Olešnice, Žaclěb“.⁶⁴

Jména zástupců v referátech se do roku 1953 neustále měnila. Církevní referát byl specifický, spadal do působnosti KNV. Od roku 1952 měl ONV 40 členů. Volby měly zabránit častému střídání ve výboru. První volby v okrese se uskutečnily 16. května 1954. Okres byl rozdělen na několik volebních obvodů s jedním zvoleným kandidátem pro obvod na dobu tří let s tím, že zástupci jednotlivých obvodů se budou scházet nejméně šestkrát za rok. Kandidátní listiny byly opět ovlivněny KSČ, takže změna ve vedení nebyla nasnadě. Pozice ve vedení zůstaly zachovány beze změny. Jedinou změnou bylo nahrazení referátů odbory. V odborech už vystupovali kvalifikovaní představitelé odboru odpovědní radě a ta svou podřízeností nadále spadala pod radu KNV. Odbor ONV byl i nadále kontrolován i příslušným odborem KNV. Byly to například odbory místního průmyslu, hospodářství, školství, zdravotnictví, pro místní věci aj. Při odborech zůstaly zachovány komise, ovšem už jen v roli poradních složek. Rozhodování a výkon z jejich strany už nebyl žádoucí. Tak jako tajemníci měli svůj poradní hlas ve výboru, tak i přizvaní odborníci v rámci řešení problémů jednotlivých odborů nemohli rozhodovat, ale pouze předložit svůj poradní hlas.⁶⁵

Okres zaznamenal v dalších letech změny a to zřízením odboru pro výkup zemědělských výrobků (1957) později sloučeným s odborem pro zemědělství. (1959).

Návrat do starých poměrů přineslo vládní nařízení č. 33/1958 Sb., kde byl posílen vliv rady. Členové rady mohli opět zasahovat ve vedení různých odborů.⁶⁶

Nová správní reforma v roce 1960⁶⁷ se dotkla okresu i samotného města Trutnova. Trutnovský okres nově patřil mezi 11 okresů (Havlíčkův Brod, Hradec Králové, Chrudim, Jičín, Náchod, Pardubice, Rychnov nad Kněžnou, Semily, Svitavy a Ústí nad Orlicí) Východočeského kraje se sídlem v Hradci Králové⁶⁸.

Zákonem č. 100/1960 byly krajské, okresní a místní národní výbory charakterizovány jako místní orgány státní moci a správy. K původnímu trutnovskému okresu byl připojen celý blízký okres Vrchlabí a Dvůr Králové nad Labem. Z okresu Nová Paka bylo k novému okresu

---

⁶⁴ REIL, Roman. *Správní vývoj okresu Trutnov po roce 1848*. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2001, s. 52.

⁶⁵ SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 19, kn. 19, Zápisy ze zasedání a ze schůzí rady, 1954.

⁶⁶ CABADAJOVÁ, Eva et al. *Okresní národní výbor Trutnov 1945-1990 (1999)*. Inventář archivního fondu. Trutnov, 2005, ev. č. 406, str. 21.

⁶⁷ Zákon č. 36/1960

⁶⁸ Celkem bylo v Československé republice 108 okresů.

připojeno 5 obcí a z okresu Broumov 2 obce se svými osadami. Novému ONV dále sídlícímu v Trutnově přibýly další oblasti působnosti.⁶⁹

„*Správní rozdělení obcí dnešního okresu Trutnov k 1. 7. 1960: **Trutnov (s osadami Bojiště, Dolní Staré Město, Horní Staré Město, Oblamov, Poříčí, Volanov)**, Babí, Batňovice, Bernartice (s osadami Bečkov, Rybníček, Vrchová), Bílá Třemešná, Bílé Poličany, Bohuslavice nad Úpou, Borovnice, Borovnička, Čermná, Černý Důl, Debrné, Dolní Branná, Dolní Brusnice, Dolní Dvůr, Dolní Kalná, Dolní Lánov (s osadou Kovársko), Dolní Olešnice (s osadami Nové Zámky, Vestřev), Doubravice (s osadami Velehrádek, Zálesí), Dubenec, Dvůr Králové nad Labem (s osadami Borek, Žirecká Podstráň), Fořt, Hajnice (s osadami Brusnice, Kyje, Nesytá), Havlovice, Horní Brusnice, Horní Dehtov (s osadou Dolní Dehtov), Horní Kalná, Horní Maršov (s osadami Dolní Albeřice, Dolní Lysečiny, Horní Albeřice, Horní Lysečiny, Suchý Důl, Temný Důl), Horní Olešnice, Horní Verněřovice (s osadami Dolní Verněřovice, Jívka, Nové Domy, Studnice), Horní Žďár (s osadami Dolní Žďár, Dubový Dvůr, Výšinka), Hostinné, Hříbojedy, Hvězda, Chotěvice (s osadami Karlovka, Ves Staré Kateřiny), Choustníkovo Hradiště (s osadou Ferdinandov), Chvaleč, Janovice (s osadou Hodkovice), Jánské Lázně (s osadou Černá Hora), Javorník, Klášterní Lhota, Kocbeře (s osadami Nová Ves, Nové Kocbeře), Kohoutov (s osadami Kladruby, Nový Kohoutov, Rabiš, Sedlo, Vyhnánov), Královec, Křenov, Kuks (s osadami Kašov, Stanovice), Kunčice, Lambertice, Lánov (s osadami Horní Lánov, Prostřední Lánov), Lanžov (s osadami Lhotka, Miřejov, Sedlec, Záborov), Lhota u Trutnova (s osadami Bezděkov), Libeč, Libňatov, Libotov, Lipnice (s osadou Rovinky), Malá Úpa (s osadami Horní Malá Úpa, Dolní Malá Úpa), Malé Svatoňovice, Markoušovice (s osadou Starý Sedloňov), Maršov u Úpice, Mladé Buky (s osadami Hertvíkovice, Kalná Voda), Mostek (s osadami Debrné, Dvoráčky, Horní Debrné, Josefská Výšina, Mostecké Lázně, Mostek, Přední Mostek, Souvrat, Zadní Mostek), Nemojov (s osadami Dolní Nemojov, Horní Nemojov, Nový Nemojov, Starobucké Debrné), Nové Lesy (s osadou Filířovice), Pec pod Sněžkou (s osadou Velká Úpa), Petřikovice, Pilník, Prosečné, Radeč, Radvanice (s osadami Paseka, Slavětín, Studénka), Rтынě v Podkrkonoší, Rudník (s osadami Arnultovice, Bolkov, Čistá, Janovice, Leopold, Rudník, Terežín), Slemeno, Staré Buky (s osadami Dolní Staré Buky, Horní Staré Buky, Jirský Důl, Prostřední Staré Buky, Starý Rokytník (s osadou Nový Rokytník), Strážkovice (s osadami Odolov, Petrovice), Strážné, Stržtěž, Studenec, Suchovršice, Svoboda nad Úpou (s osadou Dolní Maršov),*

---

⁶⁹ REIL, Roman. *Správní vývoj okresu Trutnov po roce 1848*. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2001, s. 57.

*Špindlerův Mlýn (s osadami Bedřichov, Labská, Přední Labská), Trotina (s osadami Řeřice, Zábřeží, Zdobín), Třebihošť (s osadou Zvičina), Úpice, Velké Svatoňovice, Velký Vřešťov (s osadami Čenice, Malý Vřešťov), Verdek, Vítězná (s osadami Bukovina, Hájenství, Huntířov, Jánská Studánka, Koclěřov, Komárov, Kousky, Nové Zábory, Zábory), Vlčice, Vlčkovice v Podkrkonoší (s osadami Dolní Vlčkovice, Horní Vlčkovice, Kašparova Hora), Voletiny, Vrchlabí (s osadami Hořejší Vrchlabí, Kněžice, Liščí Kopec, Podhůří), Zboží, Zlatá Olešnice, Žacléř (s osadami Bobr, Černá Voda, Prkenný Důl, Rýchory, Vernířovice, Vizov), Ždírnice (s osadami Přední a Zadní Ždírnice), Žireč.*⁷⁰

---

⁷⁰ REIL, Roman. *Správní vývoj okresu Trutnov po roce 1848*. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2001, s. 59.

4 Město

Místní národní výbor, zpočátku místní správní komise, měl působnost pro celou obec Trutnov s jejími částmi po roce 1945. V obci mohl být jen jeden místní národní výbor, který spravoval v obvodu své působnosti všechny veřejné záležitosti v obci, pokud nebyly spravovány jiným veřejným orgánem. Místní národní výbor byl dán územím obce, vykonával pravomoc, kterou dříve vykonávalo obecní zastupitelstvo, rada a starosta. Řešil otázky, souvisejí s vnitřním provozem a správou místní agendy. Vykonával tedy veřejnou správu ve všech jejích oborech, zejména obecní správu vnitřní, správu kulturní a osvětovou, ochranu práce a správu zdravotní a sociální, správu finanční pak podle zvláštních ustanovení. Jiným orgánům, než národním výborům zbýval pak výkon veřejné správy jen výjimečně a na základě zákona.⁷¹

4.1 Vývoj správy v letech 1945-1948

Samospráva města byla zpočátku znesnadněna malým počtem schopných českých obyvatel, kterým by byla správa osvobozeného Trutnova předána. Existoval zde sice revoluční národní výbor, který vznikl v prvních dnech osvobození, ten však fungoval jako základní pilíř pro předání správy od německých zástupců do rukou trutnovských Čechů. Revoluční národní výbor v poválečných dnech tvořilo 14 osob a jako poradci do něj byli zahrnuti i tři Němci. Výbor musel zpočátku zajistit zásobování pro město spolu s pořádkem ve městě. V úkolu udržet pořádek mu pomáhala i složka Národní stráže, která si vzala na starost bezpečnost ve městě. Zajišťovala také ochranu i pro vojenské sklady v Pilníkově a Volanově, odstraňovala výbušniny atd..

Situace se postupem času stabilizovala a lidová správa mohla přejít na prozatímní jmenovanou správní komisi. Díky zahájení činnosti OSK⁷² byly zanedlouho povinnosti související se správou města předány RNV do rukou nově jmenované místní správní komisi. V komisi musely být zastoupeny všechny stávající strany v obci. Zástupci těchto stran, kteří

---

⁷¹ ŠTAFL, Adolf. *Národní výbory. Část I, Národní výbory místní, okresní, ústřední, zemské a ústřední národní výbor hlavního města Prahy*. Praha, 1947, s. 46-47.

⁷² Okresní správní komise měly zajistit jmenování místních správních komisí či jmenovat místního správního komisaře, zvláště pro území pohraničí, kde byl nedostatek lidí s československou státní příslušností.

chtěli být jmenováni do komise, museli uvést své povolání, bydliště, politickou příslušnost a museli mít československou státní příslušnost. Okresní komise teprve potom přikročila k jejich jmenování. Nově jmenované členstvo komise bylo ustanoveno 5. června 1945 v čele s předsedou Josefem Vlačihou. Mělo zajišťovat správu v Trutnově až do jmenování městského národního výboru,⁷³ kterému měla podstoupit veškeré své kompetence. Komise měla zajistit další činnost úřadů (soudu, pošty, peněžního úřadu, obchodů, obnovit školství, zásobování, dopravu, zabránit sabotážím).

MSK od svého jmenování fungovala po dobu osmi měsíců nepřetržitě. Potýkala se s problémy se zásobováním, kdy se ve městě projevil nedostatek potravin. Bylo nutné dohlížet na vydávání potravinových lístků. Pro přípravy osídlování a s tím souvisejícího odsunu bylo nezbytné, aby při MSK byly zřízeny orgány, které by zpracovávaly otázky týkající se provádění osídlování i odsunu ve svém správním obvodu. Trutnov tak při MSK zřídil místní osidlovací komisi, která se danými problémy zabývala. Oblastní osidlovací komise nalézající se rovněž v Trutnově spolupracovala s jednotlivými místními komisemi na společném podrobném plánu odsunu. Hlavním úkolem komise bylo sepsání naprosto přesné evidence sudetských Němců a osob jiné národnosti. Z evidence pak bylo nutné připravit výběr osob k odsunu tak, aby nebyla narušena ekonomika v hospodářství a průmyslu. Vypracované plány přesně stanovily osobní a místní pořadí odsunu do sběrných středisek.⁷⁴

Pro nenarušení chodu v průmyslových závodech bylo přihlédnuto společně s bezpečnostní komisí na rozdělení německých sil do čtyř kategorií:

1. Němci, kteří zůstanou ve svém dosavadním zaměstnání a stávajících bytech.
2. Němečtí příslušníci, kteří zůstanou na svých pracovištích, ale budou společně ubytováni.
3. Postradatelné německé síly, které budou přemístěny do závodů s chybějícími pracovníky.
4. Němce, které je potřeba z politických důvodů odsunout okamžitě za hranice. V případě německých specialistů byla udělena výjimka, měli zůstat v závodě do zapracování Čechů.⁷⁵

---

⁷³ Vládní nařízení č. 120/1946 sb. o obnovení národních výborů.

⁷⁴ SOKA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 1, kn. 1, Zápisy ze schůzí MSK, 1945.

⁷⁵ Tamtéž

Pro druhou skupinu, tak byl v září 1945 v Horním Starém Městě zřízen pracovní tábor. Uvolněné byty po Němcích pak MSK udělovaly po dohodě s výbory a závodními radami novým českým zaměstnancům.⁷⁶

Na občanské schůzi 25. února 1946 složili funkce dosavadní členové místní komise, byla schválena reorganizace komise a navržena kandidátní listina stran Národní fronty.⁷⁷ Mohlo tak dojít ke vzniku městského národního výboru (dále jen MNV), který svoji činnost zahájil k 1. březnu 1946. Zastoupení v MNV tvořily všechny čtyři politické strany (sociální demokraté, národní socialisté, lidovci a KSČ) a přibráni byli i zástupci ze čtyř celonárodních institucí (Ústřední rady odborů, Svazu osvobozených politických vězňů, Svazu české mládeže a Jednotného svazu českých zemědělců).⁷⁸ Nový výbor však neměl fungovat dlouho.

Nespokojenost občanů se správou ve městě se projevila 18. dubna 1946, kdy se konala pravidelná beseda mezi MNV a občany. Ostrá kritika z řad občanů se týkala především nepořádku v zásobování a bytové otázky. V zásobování šlo o nedostatek všech potravin a surovin na potravinové lístky, chyběla například mouka a její nedostatek se projevoval na kvalitě chleba ve městě. Kritizován byl i černý obchod „šmelina“, kterému se v Trutnově dařilo. Na shromáždění bylo účastníky požadováno vypsání nových voleb do MNV v co nejbližší době. Do konání těchto místních voleb se prozatímní správy ve městě měla ujmout opětovně správní komise. Ještě před samotnými volbami do MNV měla ve městě značný vliv strana sociální demokracie, ale volby měly teprve ukázat, jak opravdu silné postavení strana ve městě zaujímal.⁷⁹

Předvolební kampaně probíhaly také v Úpici, i tam se MNV setkal s ostrou kritikou své práce. Kritika a žádost o předčasné volby, zde byly předneseny 25. dubna 1946 na jedné ze schůzí „Národní výbor mluví s lidem“.⁸⁰ Na začátku května 1946 proběhly v Trutnově a Úpici tajné volby do MNV. Uskutečnily se dokonce o čtrnáct dní dříve než volby parlamentní. Počet získaných hlasů ve volbách rozhodoval později o počtu mandátů ve výboru. V těchto volbách se poprvé ukázala jasná převaha komunistů, kteří na předvolebních kampaních slibovali práci a zlepšení dosavadních poměrů. Ve městě získali podporu 2.068

---

⁷⁶ SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, sign. III/7, kt. 461, Vnitřní bezpečnost, 1949.

⁷⁷ Sdružovala všechny povolené politické strany.

⁷⁸ JUST, Antonín – PROCHÁZKA, Jiří. *15 vítězných let na Trutnovsku 1945-1960*. Trutnov, 1960, s. 18.

⁷⁹ SOKA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 9, kn. 9, Zápisy a výpisy ze schůzí rady (vč. podkladů), 1946-04/1946-9.

⁸⁰ METELKA, Jaroslav. Z Historie voleb na Trutnovském okrese. In *Krkonoše, Podkrkonoší: vlastivědný sborník muzeum Trutnov*. Hradec Králové, 1972, č. 6, s. 120-121.

občanů a zajistili si tak 15 míst ve výboru. Sociální demokraté, před volbami považováni v Trutnově za stranu nejsilnější, skončili s 1.525 hlasy a zajistili si tak 11 členů ve výboru. Z celkových 36 členů ve výboru pak připadlo na národní socialisty 8 míst, na lidovce dokonce jen 2 místa v plenu.⁸¹ Výbor byl tedy volený sbor složený z členů pléna. Počet členů místního národního výboru byl určen směrnicí ministerstva vnitra ze dne 6. června 1946, Ú. l. č. 1401, o obnovení národních výborů.⁸²

Výbor si na své první plenární schůzi zvolil ze svého středu radu MNV, ze členů rady pak předsedu a náměstký (počet náměstků byl shodný s počtem náměstků podle obecního zřízení). Do výboru spadaly i referáty, v jejichž čele stáli členové rady MNV, tzv. referenti. Plenární schůze při těchto referátech zřizovala jako své pomocné a poradní orgány komise např. bezpečnostní, zásobovací, rolnická, sociální, zdravotnická, hospodářská, osvětová, školská, finanční,⁸³ bytová, stavební aj.. Složka národní stráže tak byla např. nahrazena bezpečnostním sborem, který měl nadále chránit veřejnou bezpečnost a pořádek.⁸⁴ Za předsedy komisí byli voleni zpravidla členové rady. MNV v Trutnově spadal správně pod OSK později ONV.

4.1.1 Velký Trutnov

Místní národní výbor v Trutnově požádal na začátku roku 1946 plánovací oddělení Zemského národního výboru v Praze o návrh pro nový regulační plán města. Město sice mělo starý regulační plán, který mu zůstal po Němcích, ale ten plně nevyhovoval nové samosprávě. Do Trutnova byl tedy z Prahy poslán architekt Sucharda, který měl následnou situaci zhodnotit a vypracovat návrh na základě získaných informací o místních poměrech. Na základě jeho návrhu později pracovali architekti Mráz a Pokorný na konečném řešení. Vytvořit regulační plán pouze pro Trutnov zhodnotili jako velice komplikovaný. Přednesli tedy návrh na spojení Trutnova s jeho sousedními obcemi Poříčím, Hořejším Městem, Volanovem a Voletinami.⁸⁵

---

⁸¹ Tajné volby do MNV v našem kraji. In *Jednota: List Krkonošského kraje*, 1946, roč. 2, č. 20, s. 3.

⁸² ŠTAFL, Adolf. *Národní výbory. Část I, Národní výbory místní, okresní, ústřední, zemské a ústřední národní výbor hlavního města Prahy*. Praha, 1947, s. 45-46.

⁸³ Podle § 9 zákona č. 329/1921 Sb., MNV volil polovinu členů komise, ostatní jmenoval okresní národní výbor.

⁸⁴ ŠTROBLÍK, Vladimír. Vývoj místních a městských národních výborů na území ČR (1945-1990). In *Archivní časopis*, 2001, roč. 51, č. 2, s. 74 – 75.

⁸⁵ Velký Trutnov skutkem. In *Jednota: List národní fronty Krkonošského kraje*, 1947, roč. 3, č. 6, s. 1.

Spojením by všechny obce jen získaly. Argumentace pro sloučení byly následovné: Obce jsou průmyslové a při sloučení by mohly spolu spolupracovat při bytové výstavbě a později výstavbově splynout. Byly by tak zároveň zajištěny byty pro nové osídlení přicházející do průmyslu. Zvyšování těchto pracovních sil komplikovalo práci bytovým úřadům, které se potýkaly už v té době s nedostatkem volných bytů. Vyřešila by se tak i otázka německých odborníků, kteří zůstali v okrese, při užší spolupráci závodů by jich nebylo potřeba tolik. Společný Trutnov by zaujímal celých 50% ve lnářském průmyslu v okrese, spojením by tedy získal větší prestiž. Místní národní výbory obcí na základě jejich návrhu mezi sebou začaly vyjednávat podmínky sloučení. K dohodě došlo až následující rok v lednu 1947 po schválení návrhu všemi místními národními výbory a nakonec i se souhlasem občanů žijících v obcích. Prvním, kdo podepsal návrh na sloučení v jednu obec, bylo 7. ledna Poříčí, 13. ledna Voletiny, 15. ledna Volanov a Hořejší Staré Město, 17. ledna Trutnov.⁸⁶

Zemský národní výbor odsouhlasil sloučení obce Trutnova, Poříčí, Hor. Starého Města, Voletin a Volanova v jednu politickou obec.⁸⁷ „*Úřední název pro sloučené obce byl stanoven vyhláškou ministerstva vnitra ze dne 5. února 1948 uveř. v Ú.l.l. ze dne 8. února 1948 částka 23, běž. Číslo 200, názvem Trutnov.*“⁸⁸ Jména byla sloučeným obcím ponechána, ale jen jako jména pro označení městských čtvrtí označujícími se velkými římskými číslicemi.

Trutnov - Trutnov I.

Poříčí – Trutnov II.

Hor. Staré Město – Trutnov III.

Voletiny – Trutnov IV.

Volanov – Trutnov V.

Velký Trutnov tedy tvořilo pět městských částí.⁸⁹ Územní rozsah těchto částí zůstal v rozsahu jejich předešlého katastrálního území. Zajištěna mezi obcemi byla doprava, společné zásobování aj..⁹⁰

---

⁸⁶ SOkA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 1554, sign. I 21c/1,2,10, kt. 88, Sloučení Tu, MSK, Poříčí, 1945-1947.

⁸⁷ Podle ustanovení § 27 dekretu číslo 121/45 Sb.

⁸⁸ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 850, kt. 5, Organizace MNV (MěNV), (vč. Vytvoření místní správní komise v létě 1947) + vč. Organizačního řádu.

⁸⁹ Příloha č. 5.

⁹⁰ SOkA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 1554, kt. 88, Sloučení Tu, MSK, Poříčí, 1945-1947.

Počet obyvatel města Trutnova ovlivněný vlivem odsunů a integrace obcí.⁹¹

Obec, část obce	rok 1930	rok 1950	rok 1961
Trutnov	23. 390 obyvatel	18.425 obyvatel	22.801 obyvatel

Počet obyvatel celého okresu pro porovnání.⁹²

Rok sčítání	Počet obyvatel	Hustota obyvatel na 1 km ²
1930	78.073	161
1947	53.748	104
1950	59.802	123
1956 (k 1.7.)	65.757	136

4.1.2 Nový MNV sloučených obcí

Zřízení Velkého Trutnova schválila rada ZNV 18. dubna 1947. Vyhláškou ministerstva vnitra z 27. 6. 1947 se v nově sloučeném městě měla jmenovat po přechodnou dobu dvou měsíců MSK, která by dohlížela na správu města do voleb nového MNV. Dnem 15. 7. 1947 byla usnesením rady okresního národního výboru jmenována prozatímní místní správní komise pro sloučené obce. Tímto datem tak končily dosavadní MSK (v případě Trutnova MNV) v jednotlivých obcích.⁹³

Nově vzniklá správní komise byla patnáctičlenná a působila v městské správě od 17. července 1947. V obsazení členů politických stran zde bylo většinové zastoupení z řad KSČ, následovali čtyři členové ze sociální demokracie, tři zástupci z národních socialistů a jeden zástupce z lidové strany.⁹⁴ Předsedou se stal komunist Dr. Miroš Riegel. Při MSK byly nadále rozděleny referáty zemědělský (V. Poživil), kulturní, osvětový, školský (F. Lux), bezpečnostní a dopravní (V. Hlaváček), zásobovací a družstevní (P. Adolf), lesní (A. Vácha), hospodářský (A. Danda), podnikový (J. Okrouhlický), bytový a nábytkový (J. Horávek), stavební a plánovací (Fr. Janovský), zdravotní a sociální (Fr. Hofmanová), živnostenský (Z.

⁹¹ *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850-1970*. Praha: Federální statistický úřad, 1978, 1. část, s. 654-655.

⁹² *Popis okresu*. Trutnov: Okresní služba SÚS, 1956, s. 11.

⁹³ JUST, Antonín – PROCHÁZKA, JIŘÍ. *15 vítězných let na Trutnovsku 1945-1960*. Trutnov, 1960, s. 27.

⁹⁴ SOKA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 850, kt. 5, Organizace MNV (MěNV), (vč. Vytvoření místní správní komise v létě 1947) + vč. Organizačního řádu.

Verosta). I. místopředseda pro referát personální byl J. Jiša, II. místopředseda finančního referátu J. Plašil, III. místopředseda referátu nemovitostní a osidlovací byl A. Kopecký.⁹⁵

Za dva měsíce, přesněji 25. srpna 1947, se konalo ustanovení MNV pro sloučené obce a to na základě voleb.⁹⁶ V ten den byl zvolen předseda národního výboru, sociální demokrat J. Jiša, bývalý předseda MNV pro samostatnou obec Trutnov. Zvítězil těsně v hlasování nad komunistou M. Riegerem, kterého porazil 23 hlasy (soc. demokracie 11 hlasů, nár. soc. 9 hlasů, lidová strana 3 hlasy) proti 19 hlasům (KSČ). Bylo to společné vítězství nekomunistických stran. Sloučením obcí se rozrostlo i složení pléna. Z původních 36 míst byl jejich počet navýšen o šest míst na konečný počet 42.⁹⁷ Z tohoto dvačtyřicetičlenného pléna byli zvoleni předseda, místopředsedové a referenti rady. Za členy čtrnáctičlenné rady byli ustanoveni skoro všichni bývalí referenti MSK pro sloučené obce (M. Rieger se stal I. náměstkem, II. námětkem J. Plašil národní socialista). Zahájením činnosti nového MNV skončila další činnost MSK.

V prosinci 1947 byl ONV v Trutnově požádán MNV o projevení souhlasu se zřízením místních komisí MNV ve sloučených obcích, podle ustanovení § 8 vyhlášky min. vnitra č. 996 Úř. l., kterou se vydával prozatímní organizační řád MNV. Působnost těchto místních komisí měla spočívat ve vydávání samostatných rozhodnutí týkajících se obyvatel žijících v místní obci a ušetřit tak čas výboru, který při svém zasedání doposud rozhodoval i v nejmenších záležitostech. Komise měly sloužit jako dozorčí, poradní a pomocné orgány v urychlení městské správy. Členové zvolení do těchto komisí museli být odsouhlaseni národním výborem.⁹⁸

Široké kompetence výborů s velkým vlivem KSČ chtěly ostatní strany v Československu potlačit v nově připravované ústavě. Na to reagovaly MNV v okrese listem zaslaným předsednictvu Ústavodárného národního shromáždění. Předsedové místních výborů (většinou tvořeni zástupci KSČ) okresu Trutnovského se shromáždili na své měsíční konferenci v říjnu 1947 v zasedací místnosti ONV v Trutnově a zde vyjádřili svůj nesouhlas s omezením pravomoci národních výborů, jak tomu bylo v košickém programu.

---

⁹⁵ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 850, kt 5, Organizace MNV (MěNV) (vč. Vytvoření místní správní komise v létě 1947) + vč. Organizačního řádu.

⁹⁶ Podle ustanovení § 18 směrnic ministerstva vnitra ze dne 13. června 1946, o ustanovení obnovených národních výborů a volbě jejich složek.

⁹⁷ Počet obyvatel stoupl po sloučení nad počet 20.000, spadal tedy nově do kategorie 50.000 obyvatel, kde byl počet členů národního výboru navýšen.

⁹⁸ SOkA Trutnov, f. MNV Trutnov, inv. č. 850, kt. 5, Organizace MNV (MěNV) (vč. Vytvoření místní správní komise v létě 1947) + vč. Organizačního řádu.

Naopak požadovali zachování svého vlivu v ústavě. Chtěli tak zachovat vliv výborů a svůj vliv spíše rozšířit na zbylé obory veřejné správy. Požadovali odstranění rozdílu mezi obcemi chudými a bohatými a toho chtěli dosáhnout tím, že rozpočty národních výborů by spadaly přímo do státního rozpočtu.⁹⁹

4.1.3 Referáty při MNV

Jedním z nejdůležitějších bodů v poválečné správě bylo zabezpečení základních služeb pro obyvatele. Na základě těchto potřeb vznikaly ve správě různé úřednické úseky (referáty), které měly tyto potřeby zajišťovat, a pokud to jen šlo, i zkvalitňovat. O jednotlivé úseky se starali referenti národního výboru společně s několika člennou komisí při referátu. Referáty při radě MNV s komisemi byly pro správu národního majetku ustanoveny následovně: živnostenský, kulturní, osidlovací, hospodářský, bezpečnostní, stavební, zemědělský, personální, zásobovací, volební, finanční, bytový aj.¹⁰⁰

V období po květnové revoluci 1945 byla výroba potravin i průmyslového zboží vlivem konce války zničena. Bylo nutné zajistit pro město dostatečné zásobování, které by odpovídalo potřebě a poptávce občanů. Proto byl vytvořen zásobovací referát. Dohlížel na vydávání potravinových lístků pro občany, ať už s německou, nebo českou státní příslušností. V rámci celého systému fungoval ve městě i černý obchod s potravinami a průmyslovým zbožím.

Neméně důležité byly i ostatní referáty. Osidlovací referát zajišťoval odsun a přisun obyvatel v rámci města, vytvářel seznamy osob ve městě žijících a zajišťoval i bytovou otázku. V únoru 1946 se Trutnov stal sídlem Oblastní osidlovací úřadovny a Fondu národní obnovy.¹⁰¹ Fond národní obnovy zajišťoval úkoly související se správou konfiskovaného majetku a jeho rozdělením. Působil jako samostatná právnická osoba. Národní výbory měly povinnost provádět soupisy veškerého majetku osob, na které se v jejich obvodech vztahoval dekret č. 108 a předkládat tento soupis příslušné oblastní úřadovně osidlovacího úřadu a příslušnému fondu. Místní národní výbory, v jejichž obvodu byl zkonfiskován majetek, pak spolu s osidlovacím úřadem vydaly vyhlášku pro zájemce o jeho přiděl. Zájemci podávali

---

⁹⁹ SOkA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 1467, sign. I 20/121, kt. 87, Rezoluce ze shromáždění předsedů MNV k ústavě-proti omezení pravomoci NV, 1947.

¹⁰⁰ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 39, kn. 39, Zápisy a výpisy ze schůzí rady (vč. podkladů), 1946.

¹⁰¹ Dekret prezidenta republiky E. Beneše č. 108/1945 Sb. ze dne 25. října 1945 o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

přihlášky na MNV. Z těchto uchazečů vyhovujících přidělovým podmínkám, i z členů národního výboru, jmenoval MNV členy přidělové komise. Členství v komisi bylo čestné a národní výbor mohl kdykoliv člena komise odvolat. Předseda této komise byl zvolen ze středu místního národního výboru. Jmenování členů místní přidělové komise přezkoumal a potvrzoval okresní národní výbor a jmenování členů okresní přidělové komise přezkoumal i potvrzoval zemský národní výbor. Organizace a činnost místních a okresních přidělových komisí se řídila jednacími řády, které pro ně stanovil osidlovací úřad.¹⁰²

4.2 Vývoj správy v letech 1948-1954

Na začátku roku 1948 panovala v celé republice napjatá atmosféra a jinak tomu nebylo ani v Trutnově. Vše bylo způsobeno soupeřením KSČ a zbylých stran Národní fronty o moc. KSČ, která od voleb do ÚNS¹⁰³ byla v republice nejsilnější stranou, se snažila o uzákonění krajského zřízení, naproti tomu opozice chtěla ponechat zemské zřízení. V podstatě šlo o potlačení funkce regionálních národních výborů v oblasti veřejné správy, jako samosprávních institucí a jejich zaměření na centralizaci státní správy.¹⁰⁴

Situace se poprvé více vyhroutil v roce 1947, kdy KSČ vadily snahy o omezení její moci ve městě. Nejlépe celou situaci vystihuje dobové hodnocení „*Také na trutnovském MNV byl protikomunistický blok v plné činnosti. Tak např. byl znovu dosažen národní správce, který byl už dvakrát zbaven národní správy a třikrát trestán. Naproti tomu byl většinou hlasů protikomunistického bloku zbaven národní správy člověk, který byl povolán k vojenské službě. K dohodě o ustanovení nového NV v Trutnově nedošlo, když zástupci nekomunistických stran znemožnili, aby byl zvolen za předsedu MNV v Trutnově příslušník KSČ, které patřilo podle politických zvyklostí toto místo jako nejsilnější straně*“.¹⁰⁵ Členové nekomunistických stran byli KSČ napadáni za špatnou práci, jak v ONV tak MNV. Vyčítala se jim špatná práce na konfiskacích majetku kolaborantů, podporování kapitalistického podnikání, zlehčování spojenectví s Moskvou a nedoceníení Sovětské armády při osvobození okresu. Na konci

---

¹⁰² Konfiskace nepřátelského majetku (Podle dekretu č. 108). In *Nový domov*. 1946, s. 14-19.

¹⁰³ První volby do ÚNS (Ústavodárného Národního shromáždění), které upravoval zákon č. 65/1946 Sb., se konaly 26. května 1946.

¹⁰⁴ LACINA, Karel - ČECHÁK, Vladimír. *Vývoj systémů veřejné správy*. Praha, 2001, s. 89. ISBN 80-86419-13-4.

¹⁰⁵ JUST, Antonín – PROCHÁZKA, Jiří. *15 vítězných let na Trutnovsku 1945-1960*. Trutnov, 1960 s. 26-27.

února se v Trutnově konala IV. okresní konference KSČ, kde byl přednesen její nový program v rámci budování v socialistickém duchu.¹⁰⁶

Po únoru 1948, který přinesl změny v dosavadní politice,¹⁰⁷ se na scéně objevily akční výbory Národní fronty (dále jen AV NF). Na trutnovském náměstí byl 24. 2. 1948 zvolen okresní akční výbor (dále jen OAV), který měl provést očistu v národních výborech.¹⁰⁸ Vyloučení byli postupně všichni nevyhovující členové MNV z různých politických stran.¹⁰⁹ Národní výbor, vytvořený z volebních výsledků roku 1946, se strukturálně měnil ve prospěch komunistů a politických skupin jednotlivých stran, ochotných s nimi spolupracovat.

Odstranění zástupci národních výborů, ať už z místních nebo okresních, byli tedy nahrazováni zástupci z řad KSČ, do funkce často jmenovanými samotnými AV. Členství v jednotlivých výborech se nevylučovalo, dokladem toho je, že předseda ONV, komunista J. Rozkovec, byl členem OV KSČ a místopředseda OAV NF.¹¹⁰ Vše mělo vést k organizaci lidu, pomoci odstranit rozvraceče z politických stran z veřejného života a podniků, a naopak vyvolat nadšení pro nový budovatelský plán.

Díky těmto očištným akcím ztratila svůj vliv na správě města strana sociálně demokratická a strana lidová. Do podniků, u kterých se předpokládalo, že budou v Trutnově v druhé etapě znárodněny,¹¹¹ byla jmenována národní správa. Znárodnění se dotklo jak průmyslových objektů, tak i zemědělců. V zemědělském katastru města byla zapsána půda bez hospodářského využití, což měla řešit v nejbližší době zemědělská komise. Při finanční komisi došlo ke sloučení spořitelny a záložny v Trutnově-Poříčí a kampeličky v Horním Starém Městě. Provedena byla také kontrola ve výstavbě města výstavbovou komisí, kdy byly odstraněny „černé stavby“ (rozestavěny bez povolení MNV) a „šedé stavby“ (nebyly schváleny MNV, ale byly povoleny pro dostatek stavebního materiálu). Květen 1948 znamenal začátek nových voleb pod záštitou komunistů. Volby měly probíhat do národních výborů pod jednotnou kandidátkou Národní fronty. Už začátkem dubna obdržely volební komise seznamy osob, které z těchto voleb měly být vyjmuty. Jednalo se z větší části o lidi

---

¹⁰⁶ SOkA Trutnov, fond Komunistická strana Československa- okresní národní výbor, Trutnov 1945-1988, inv. č. 1, kt. 1.

¹⁰⁷ 9. května byly v nové ústavě uzákoněny obrozené národní výbory.

¹⁰⁸ ŠVEC, Jiří - ŘEHÁKOVÁ, Hana - ZELENÝ, Luboš. *Sborník přednášek k dějinám Komunistické strany Československa na Trutnovsku*. Trutnov, 1987, s. 42, (bez ISBN).

¹⁰⁹ SOkA Trutnov, fond ONV Trutnov, sign. I 19/29, inv. č. 1347, kt. 85. Seznamy zaměstnanců odstraněných v rámci očisty na okrese, 1948.

¹¹⁰ SOkA Trutnov, fond ONV Trutnov, sign. I. 18/57, inv. č. 1329, kt. 85. Očištné komise AV NF, 1948.

¹¹¹ V první vlně byly znárodněny textilní závody J. A. Kluga v Horním Starém Městě, podniky A. Haase a Jana Etricha pod České lnářské textilní závody ve zkratce ČLTZ.

právoplatně odsouzené za trestné činy, nebo proti kterým bylo zahájeno trestní řízení.¹¹² Na konci května volby potvrdily KSČ v Trutnově jako nejsilnější stranu ve městě i okrese.¹¹³ V celém okrese bylo odevzdáno skoro 29.000 volebních lístků, z toho 26.183 pro NF. V samotném Trutnově hlasovalo 10.093 voličů, z nichž bylo pro NF 9.059.¹¹⁴ Po únoru 1948 byly rušeny i různé instituce a úřady, které byly v nové správě už nepotřebné. Docházelo tak k personálním čistkám ve správě MNV a snižoval se počet zaměstnanců v místních úřadech. Působnost těchto úřadů byla často přenášena na ONV nebo na jiný úřad MNV. Vyhláškou tak byly zrušeny například úřadovny MNV v Trutnově - Volanově a Trutnově - Voletinách. Zajímavé je, že při přičlenění obcí k Velkému Trutnovu byla existence pobočné úřadovny MNV smluvně zaručena, ale v důsledku reorganizace veřejné správy a snižování počtu zaměstnanců u místního národního výboru v Trutnově se rada MNV na schůzi 29. února 1949 rozhodla pobočky MNV zrušit. Jejich kompetence měly být přeneseny z Volanova na hlavní úřadovnu MNV v Trutnově a z Voletin na pobočku v Trutnově – Poříčí. Závodní odborová skupina ČLTZ (České lnářské technické závody) v Libči spolu s JSČZ (Jednotný svaz československých zemědělců) ve Voletinách podaly protest proti zrušení pobočky ve Voletinách a přenesení její působnosti na místní úřad v Poříčí. Argumentovaly nedostatkem času zaměstnanců závodu a místních zemědělců dojíždět do Poříčí, opožděnými zásilkami pošty, a tak se nezaručovala včasná vyřízení ve stanovených lhůtách. Na jejich stranu se postavila i místní organizace KSČ, která upozorňovala na docházení 620 občanů Voletin do Poříčí a na zameškání pracovních hodin, což by nepřineslo žádnou úsporu ve správě. Všechny resoluce ovšem vyzněly do prázdna. Reakcí MNV bylo zaslání zprávy na úřadovnu v Trutnově – Poříčí o přidělení psacího stroje zn. Torpedo místní organizaci KSČ.¹¹⁵

Při ONV probíhaly i poradní schůze s MNV. Jedna z nich se konala i v červenci 1949, kdy referenti ONV se sešli s MNV. Účelem schůze bylo zjištění složení MNV a městského akčního výboru (dále jen MAV) podle politické příslušnosti, složení příslušných komisí MNV zvláště komise finanční, plánovací, zemědělské a mimořádně vyživovací, vedení zápisů o schůzích MNV a komisí, stavu provedení konfiskace, činnosti místní rolnické komise a obvodních tajemníků, fungování spolků a organizací s jejich akčními výbory, obeznámením

---

¹¹² SOkA Trutnov, fond ONV Trutnov, sign. I 18/8-7, inv. č. 1335, kt. 85, Osoby s překážkami k výkonu volebního práva pro volby MNV, 1948.

¹¹³ SOkA Trutnov, fond MNV NF, inv. č. 294, kt. 40. Volby do MNV, 1948.

¹¹⁴ JUST, Antonín – PROCHÁZKA, Jiří. *15 vítězných let na Trutnovsku 1945-1960*. Trutnov, 1960, s. 32.

¹¹⁵ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 850, kt. 5, Organizace městského (místního) národního výboru (vč. zřízení místní správní komise v létě roku 1947 a organizačního řádu), 1946-1984.

se s plánovanými stavebními úpravami aj. Schůze měla usměrnit a upřesnit činnost MNV, tak aby byl splněn program prezidenta Gottwalda.¹¹⁶ Měla být prověřena důvěryhodnost členů výboru ve spolupráci s AV. Jednalo se i o soustředění referátů ONV a MNV v Trutnově do nové společné úřední budovy v objektu bývalé Faltisovy továrny.¹¹⁷

Na konci roku dorazila, od Vojenského zeměpisného ústavu v Praze, zpráva o schválení nových názvů pro některé trutnovské ulice a části ulic v obcích Trutnova. Mohly se tak oficiálně označovat na mapách pod novým pojmenováním. Pro část obce Trutnov – Poříčí tak vznikly názvy ulic Kouty, V Lukách, Nové Dvory aj..¹¹⁸

4.2.1 Reorganizace správy

Agenda úřadů MNV byla podle chválení KNV ze dne 7. 6. 1950 rozdělená do jednotlivých referátů při národním výboru následovně:

Referát vnitřní správy: 1) kancelář předsedy MNV a jeho organizace, 2) osobní záležitosti zaměstnanců, 3) podatelna, spisovna a výpravna, 4) archiv a kronika 5) matrika, 6) církevní agenda, 7) volby, 8) sčítání lidu, 9) osvědčení o státní a národní spolehlivosti, 10) majetek obce, knihovní zápisy, 11) výsledky v trestním a správním řízení, 12) různá šetření, nemocniční tabulky, 13) záležitosti státního občanství, 14) vojenské záležitosti, 15) spolupůsobnost MNV ve věcech soudních, 16) práva kancelářů, rozmnožování a podřízenost, 17) telefonní centrála a rozhlas, 18) osobní auto, 19) domovníci, topiči, úklid kancelářů, 20) pobočná úřadovna v Poříčí, 21) pobočná úřadovna v Horním Starém Městě.

Referát plánovací: 1) plánování v rámci 5-letého plánu, pracovního plánu MNV

---

¹¹⁶ Po abdikaci prezidenta E. Beneše zvolen novým československým prezidentem 14. 6. 1948.

¹¹⁷ SOkA Trutnov, SOkA Trutnov, fond Komunistická strana Československa- okresní národní výbor, Trutnov 1945-1988, inv. č. 1, kt. 1.

¹¹⁸ SOkA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 1535, sign. I 21a/1, kt. 88, Přejmenování ulic a míst.

Referát bezpečnosti: 1) bezpečnost osob a majetku, 2) záležitosti dopravy, 3) požární služba, 4) ohlašování, 5) trestní rejstřík, 6) potvrzení o pobytu a rodinných a výtěžných poměrech, 7) statistika, 8) ztráty a nálezy.

Referát školství, osvěty a tělovýchovy: 1) školství, 2) kultura a osvěta, 3) propagace města, 4) tělovýchova, 5) sál Na Nivách (propůjčování), 6) knihovna a čítárna.

Referát práce a sociální péče: 1) nábor pracovních sil a organizace brigád, 2) sociální záležitosti, 3) bytové záležitosti 4) státní vyživovací příspěvek, 5) záležitosti vázaných vkladů, 6) náhrady válečných škod, 7) péče o mládež, 8) dozor nad školami a závodními jídelnami, 9) prodej movitých věcí konfiskace.

Referát zdravotní: 1) místní zdravotní péče, 2) očkování, 3) desinfekce, 4) boj proti nakažlivým chorobám, 5) ochrana proti pohlavním chorobám, 6) deratizace města.¹¹⁹

Referát finanční: 1) rozpočty MNV a závěrky, 2) účtárna a pokladna, 3) Inventář MNV, 4) dávky a poplatky, 5) účtování podniků ve správě MNV, 6) evidence účtů, 7) kontrola.

Referát hospodářský: 1) podniky ve správě MNV, 2) komunální podnik MNV, 3) smlouvy o pronájmu, 4) kontrola dodávek a zásob, 5) pojistky, 6) konfiskace, 7) evidence nemovitého majetku města.

Referát zemědělský: 1) plánování a zvelebení rostlinné výroby, 2) ochrana rostlinné výroby, 3) plánování živočišné výroby, 4) zvelebení živočišné výroby, 5) ochrana živočišné výroby, 6) ovocnářství a jiná zemědělská výroba, 7) mechanizace zemědělství a stavebnictví v zemědělství, 8) péče o venkovskou ženu, 9) myslivost, 10) JZD, 11) sčítání ploch, dodávkové smlouvy, 12) nákazová pokladna.

---

¹¹⁹ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 1051, kt. 35, 1947-1948, Veterinární opatření (Očkování, nálezky aj.), 1947-1961.

Referát pro vnitřní obchod a výživu: 1) obchody a řemeslné živnosti, 2) družstva, 3) sběrová akce, 4) agenda potravinových lístků, 5) odběrné poukazy, 6) domácí porážky, 7) cestovní a cizinecký ruch, 8) mimořádná vyživovací komise

Referát technický: 1) regulace města a územní plán, 2) veřejný statek, 3) parcelní protokol, 4) stavby budov, 5) komunikace a mosty, 6) vodní toky a kanalizace, 7) sady, stromořadí a veřejné prostranství, 8) odhady nemovitostí, 9) správa budov a nemovitostí.¹²⁰

MNV Trutnova se potýkal v roce 1950 s problémy souvisejícími s místními národními výbory svých jednotlivých částí.¹²¹ Často se stávalo, že korespondence určená místnímu národnímu výboru docházela místním národním výborům jednotlivých obcí. Byla tedy nutná reorganizace výboru, a to podle ustanovení zákona č. 14/1950 Sb.¹²² Ta se uskutečnila ve středu 19. července v sídle MNV v sále Na Nivách. MNV v Trutnově zákonem spadl do IV. kategorie (počet obyvatel ve městě byl nad 6.000). Při MNV byly zachovány stejnojmenné komise.

Roku 1950 se objevuje při MNV i sbor důvěrníků lidové správy, ve zkratce SDLS, kteří zastupovali ve svých funkcích jednotlivé části města, aby se lidové orgány mohly ve svých funkcích přímo opírat o přání lidu. Měli zde tedy vytvořit jakýsi most mezi národním výborem a lidem. Sbor byl složen z členů různých organizací a schválen MAV NF. Jeho prozatímní složení tvořilo 27 členů a měl být i nadále doplňován se souhlasem pléna.¹²³

Následujícího roku byl v Trutnově, podle § 26 odst. 1 vládního nařízení č. 14/50 Sb., jmenován ONV místní tajemník při MNV v Trutnově. Jindřich Viesner, bývalý újezdní tajemník nastoupil svůj úřad s účinností od 1. 3. 1951. Na základě další vyhlášky ministerstva vnitra, č. 107 ze dne 5. 10. 1950, byli ve všech obcích ustanoveni a zvoleni plénem MNV místní zootechnici jako lidový orgán, který svou činností zabezpečoval plnění výrobních a zvelebovacích úkolů živočišné výroby. Osoby zootechniků byly schváleny na plenární schůzi konané dne 5. 1. 1951 z řad místních zemědělců vyhovujících podmínkám pro JZD Voletiny,

---

¹²⁰ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 850, kt. 5, Organizace městského (místního) národního výboru (vč. zřízení místní správní komise v létě roku 1947 a organizačního řádu), 1946-1984.

¹²¹ Na základě výnosu zemského národního výboru bylo potvrzeno sloučení obce Trutnova (Vnitřní město, Střední předměstí, Horní předměstí, Dolní předměstí, Bojiště, Kryblice, Nové Dvory, Dolní Staré Město, Poříčí u Trutnova, Horní Staré Město, Voletiny a Volanov) v jednu politickou obec dne 18. 4. 1947.

¹²² Rozděloval obce do kategorií I. - IV. z nichž jen IV. kategorie měla podobně jako ONV a KNV systém referentů. Ve zbylých třech kategoriích rozhodovala místo referentů rada sboru.

¹²³ SOkA Trutnov, fond MNV, inv. č. 2, kn. 2, Zápisy z plenárních zasedání (vč. podkladů), 1950.

Horní Staré Město, Nové Dvory, Volanov, Bojiště a Kryblice. Mezi osobami schválenými plénem výboru však byly i ti, co odmítli. Z osmi jmenovaných dva odmítli, vše bylo způsobeno nechutí zemědělců poskytnout „politickou pomoc“, která vycházela z přesvědčení o správnosti družstevnictví. Ne všichni zemědělci uznávali JZD a přirovnávali práci na těchto družstvech k „povolnictví“. Pro zlepšení morálky v družstvech se proto zavázalo nejméně 30 zaměstnanců MNV odpracovat přes několik hodin na JZD Kryblice, Poříčí a ostatních.¹²⁴

Další změny týkající se vnitřního členění národních výborů přineslo vládní nařízení č. 121/1951 Sb., o změnách v referátech národních výborů. Referát pro všeobecné vnitřní věci se rozdělil na referát pro organizaci činnosti lidové správy a referát pro vnitřní věci. Referát práce a sociálních věcí se přejmenoval na referát pracovních sil, referát pro vnitřní obchod a výživu byl sloučen v referát pro vnitřní obchod. Při referátech byly i nadále příslušné komise, další komise vznikaly na přechodnou dobu v rámci řešení různých problémů ve městě.¹²⁵

4.2.2 Krkonošská výstava

Krkonošská výstava původně projektovaná na rok 1948 byla z technických důvodů přeložena na rok 1949. Konala se pod záštitou MNV ve spolupráci ONV. Výstavní heslo „Prací k socialismu“ mělo seznámit návštěvníky s výsledkem dvouletky,¹²⁶ a to zejména v průmyslu, zemědělství a kultuře na trutnovském okrese, i v samotném Trutnově. Byly zde připomenuty významné dekrety prezidenta republiky, které stály na samotném počátku hospodářského plánu, například dekret prezidenta republiky č. 12 o konfiskaci pozemkového majetku Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů, dekret č. 108 o konfiskaci zemědělského majetku těchto osob a čtyři dekrety ze dne 24. října 1945, kterými bylo provedeno znárodnění bank, pojišťoven, dolů, hutí a velkého průmyslu. Výstava tak dokumentovala život a hospodářství poválečného pohraničí nově osídleného českým obyvatelstvem po odsunu Němců. Měla také posloužit k ukázce nového programu pětiletky,¹²⁷ založené na spolupráci výborů společně s obyvateli města a okresů.¹²⁸

---

¹²⁴ SOkA Trutnov, fond MNNV, inv. č. 3, kn. 3, Zápisy z plenárních zasedání (vč. podkladů), 1951.

¹²⁵ ŠTROBLÍK, Vladimír. Vývoj místních a městských národních výborů na území ČR (1945-1990). In *Archivní časopis*, 2001, roč. 51, č. 2, s. 77.

¹²⁶ Dvouletý hospodářský plán, první státní hospodářský plán v Československu, v letech 1947-1948.

¹²⁷ Pětiletý plán, hospodářsky a ekonomicky navržený na základě koncepce SSSR, první pětiletka 1949-1953.

¹²⁸ Krkonošská výstava. In *Jednota: List Krkonošského kraje*. Trutnov, 1947, roč. 3, č. 48, s. 1.

Výstava zahrnovala celkem 9 okresů severovýchodních Čech a to Broumov, Trutnov, Vrchlabí, Nová Paka, Hořice, Dvůr Králové nad Labem, Jaroměř, Náchod a jednotný národní výbor (dále jen JNV) Hradec Králové. Slavnostně byla zahájena v neděli 12. června 1949. Sešli se tu nejen zástupci z řad ONV v čele s předsedou O. Šormem, ale i členové MNV za Trutnov s předsedou F. Seidlem. Byla to jedna z mála ukázek úzké spolupráce obou národních výborů. Čestné předsednictvo tvořili dále ministr zemědělství J. Ďuriš, ministr pošt Dr. A. Neuman, předseda KNV hradeckého kraje S. Baudyš, a nechyběli ani zástupci NF a KSČ.¹²⁹

Výstava se setkala s nevídaným zájmem, shlédlo jí na 274.000 návštěvníků a svojí návštěvou ji poctil i předseda vlády Antonín Zápotocký, velvyslanec SSSR M. A. Silin a bulharský ministr zahraničí.¹³⁰ Při této výstavě byla pozornost věnována také nově opravené budově Faltisovy továrny, která zde byla nově představena jako budova, kde bude v budoucnu soustředěna společná lidová správa MNV a ONV. Mělo zde dojít ke sloučení roztržitosti výborů a jejich úřadoven.

Výstava trvala do 31. 8. 1949, byly na ní uspořádány sjezdy kulturních pracovníků (výtvarní umělci, krajoří spisovatelé, hudebníci, tanečníci, novináři aj.), mládežnických spolků (Svaz české mládeže aj.), KSČ, zemědělců, továrních podniků, hasičů či krajský sjezd všech národních výborů různých stupňů, do té doby nikdy neuspořádaný. V rámci výstavy proběhl i družstevní den, letecký den, dětský den, sportovní den, motoristický den, den myslivosti či den česko – polské vzájemnosti (polská výprava z blízké Kamenné Góry) aj..¹³¹

4.2.3 První pětiletka 1949-1953

V první pětiletce v Trutnově proběhla přestavba některých podniků¹³² či výstavba objektů nových¹³³. Národní podnik Československé stavební závody v Trutnově vznikl nově z národních správ soukromých stavebních firem v roce 1948 a fungoval pod tímto názvem, až do roku 1952, kdy proběhla další reorganizace správy. Došlo i k vytvoření samostatného okresního stavebního podniku „Stavoobnova“. V roce 1949 rozhodnutím rady MNV v Trutnově bylo rozhodnuto o zcelování drobných podniků, a tak mohl vzniknout Sdružený

---

¹²⁹ BÍLEK, J. V., et al. *K velkému cíli: Trutnovsko 1949*. Trutnov, 1949. s. 134.

¹³⁰ Tamtéž

¹³¹ Tamtéž, s. 134 – 140.

¹³² ČLTZ (České lnářské textilní závody) se po organizační přestavbě v roce 1949 rozrostly na 43 závodů.

¹³³ V roce 1951 například zahájena výstavba elektrárny v Trutnově – Poříčí zvaná EPO II.

komunální podnik města. Jeho činnost byla zaměřena na služby občanům a na stavební úsek.¹³⁴

Hospodářství se v okrese konsolidovalo a vznikala první jednotná zemědělská družstva (dále jen JZD). V roce 1949 v Babí, Žacléři, Nových Dvorech, Strážkovicích, Horním Starém Městě a ve Starém Rokytniku. Jejich hlavním úkolem bylo připravit organizační plán sezónních prací nebo zajistit přípravu v budování menších objektů pro společnou živočišnou výrobu. Jednalo se tedy o JZD I. a II. typu, které pouze sdružovalo rolníky s jejich půdou, jak tomu bylo např. v Jednotných svazech českého rolnictva (dále jen JSČR). Podmínky pro novou etapu v utváření JZD byly postupně vytvářeny. Komise pro živočišnou výrobu při JSČR měla svůj pracovní plán jak pro zemědělskou, tak rostlinnou výrobu. Komise při výborech se také držely svého plánu při zemědělských referátech a za dodržování plánu odpovídaly ONV¹³⁵.

JZD se postupně rozrůstala. Na konci roku 1949 jich bylo na okrese 16 a do konce roku 1953 se rozrostla na jednačtyřicet.¹³⁶

Po smrti vůdců socialistického režimu J. V. Stalina a K. Gottwalda¹³⁷ docházelo k celorepublikovým krizím jak v národních podnicích, tak družstvech. Zemědělci sjednocení v jednotných zemědělských družstvech z nich hromadně odcházeli. Důvodem bylo špatné vedení JZD, kdy při vedení vznikaly značné dluhy. Mnoho zemědělců proto z družstev odcházelo pracovat do průmyslu, který znamenal částečnou jistotu peněz.¹³⁸ Ze schůze se zemědělci v červenci 1953 situaci nejlépe vystihuje řeč zemědělského referenta S. Hampla, který se zmínil o špatné práci družstevníků v Trutnově: „*Výsledky v první řadě pocítují zemědělci na sobě.*“¹³⁹ Na schůzi byli zemědělci vyzváni v účasti na lidové správě JZD.

Této celkové krizi se národní výbory snažily čelit vypsáním nových voleb, které byly datovány na rok 1954. Jejich vývoj výrazně ovlivnily tři zákony, a to ústavní zákon č. 12/1954 Sb., o národních výborech, zákon č. 13/1954 Sb., o národních výborech, a zákon č.14/1954 Sb., o volbách do národních výborů. Národní výbory v nich byly určeny jako místní orgány státní moci v krajích, okresech a obcích. Občané měli po osmi letech¹⁴⁰

---

¹³⁴ ŠVEC, Jiří - ŘEHÁKOVÁ, Hana - ZELENÝ, Luboš. *Sborník přednášek k dějinám Komunistické strany Československa na Trutnovsku*. Trutnov, 1987, s. 45, (bez ISBN).

¹³⁵ SOka Trutnov, fond OV KSČ Trutnov, inv. č. 1, kt. 1.

¹³⁶ SOka Trutnov, fond OV KSČ Trutnov, inv. č. 10-14, kt. 2, sign. I/1/a, Zápisy okr. konference, 1952-1956.

¹³⁷ Sovětský politik J. V. Stalin (†5. 3. 1953), Československý prezident K. Gottwald (†14. 3. 1953)

¹³⁸ JUST, Antonín – PROCHÁZKA, JIŘÍ. *15 vítězných let na Trutnovsku 1945-1960*. Trutnov, 1960, s. 53.

¹³⁹ SOka Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 1039, kt. 35, Zápisy ze schůzí se zemědělci, 1953-1955.

¹⁴⁰ První volby proběhly 16. května 1948, potom byli členové místních národních výborů jmenováni okresním národním výborem na návrh Národní fronty, a to až do roku 1954.

možnost volby vyslovit se k novému jmenování NV, ale opět z jednotných kandidátek NF. Volby do NV proběhly 16. května 1954. Volilo se do tříletého volebního období 101 zástupců MNV. V Trutnově bylo celkem 12. 593 voličů (z toho asi 619 německé národnosti).

Další důležitou změnou bylo oddělení orgánů státní moci od výkonných orgánů státní správy. V praxi to znamenalo, že orgánem státní moci bylo pouze plenární zasedání NV, zatímco rada se stala výkonným orgánem státní správy. Byl zrušen do té doby zavedený referentský systém a místní národní výbory vykonávaly svou činnost prostřednictvím svých zasedání, stálých komisí, výkonných orgánů, a to rady a odborů rady. Místní národní výbor byl nadále podřízen ONV a jeho prostřednictvím KNV. Na svých zasedáních řešil závažné úkoly místního významu související s ročními plány rozvoje hospodářství obce, rozpisy plánů výroby a výkupu, rozpočty, rozvoj JZD, otázky zásobování, služby obyvatelům, rozvoj kulturního života a zdravotní péče obyvatelstva.¹⁴¹

4.3 Vývoj správy v letech 1954-1960

Rok 1954 byl dalším volebním rokem, kdy se konala volba zastupitelů do národních výborů. KSČ se v tomto roce pokoušela překonat celkovou krizi v rámci její ideologie. Občané se mohli vyjádřit ve volbách do NV, pod dohledem KSČ. Probíhaly volební kampaně k upevnění NF jako svazku dělníků, rolníků a pracující inteligence, mělo dojít k upevnění lidově-demokratického státu. Zákon o volbách do národních výborů stanovil, že kandidáti do NV byli zároveň kandidáti stran NF. Pod dohledem NF tak vznikaly jednotné kandidátky.

V březnu 1954 byly pro připravované volby vydány tři zákony o národních výborech¹⁴² a volbách do národních výborů. Národní výbor v nich byl určen jako místní orgán státní moci pro kraje, okresy a obce s oddělenými orgány státní moci a výkonných orgánů státní správy.¹⁴³

Volební přípravy probíhaly v Trutnově už od března do začátku dubna (teprve na konci dubna však byly uveřejněny údaje o kandidátech do NV), kdy byly jmenovány obvodní volební komise, zveřejněné a očíslované okrsky a připraveny předběžné voličské seznamy.

---

¹⁴¹ ŠTROBLÍK, Vladimír. Vývoj místních a městských národních výborů na území ČR (1945-1990). In *Archivní časopis*, 2001, roč. 51, č. 2, s. 78.

¹⁴² Ústavní zákon č. 12/1954, zákon č.13/1954 Sb. a zákon č.14/1954.

¹⁴³ SOKA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 4000, sign. 204.4, kt. 549, Volby do MNV (vč. podkladů), 1954.

Trutnov tvořilo 100 (101) obvodů a jeden obvod měl po 150 občanech.¹⁴⁴ Za každý obvod byl zvolen jeden člen do pléna, který měl později informovat občany svého obvodu na svých pravidelných schůzích o činnosti plenárních zasedáních.

15. května byl zakázán prodej veškerých alkoholických nápojů do konce voleb. Volby do NV proběhly ve volebních obvodech 16. května. K volbám v Trutnově přišlo 12.593 voličů starších 18 let, z toho někteří s německou státní příslušností, 619 voličů. Zvoleno bylo 101 členů MNV na tříleté období.¹⁴⁵ Sociální rozvržení členů na kandidátce bylo následovné - 55 dělníků, 6 členů JZD, 0 malých a středních rolníků, 40 ostatních pracujících, 23 žen, 1 ČSM.¹⁴⁶

Plénum MNV bylo institucí se státní mocí a jmenovaná rada MNV výkonným orgánem státní správy. Referentský systém ze začátku 50. let byl zrušen a jeho místo zaujaly odbory v čele s úředníky. Místní národní výbory vykonávaly svou funkci prostřednictvím svých plenárních zasedání, výkonným orgánem správy, tedy radou, jejími odbory a stálými komisemi. Rada v Trutnově měla celkem 9 osob z toho: předsedu, náměstka předsedy, tajemníka a společně k nim zaměstnané další úřednické osoby. Zajišťovala plnění plánů, na kterých se plénum domluvilo, ať už v kulturní či hospodářské oblasti aj.. Tajemník byl pomocnou složkou v radě, po volbách 1954 se jím stal F. Kubias. Vedl zápisy o jednáních, měl na starosti vedení spisů a jiných úředních záznamů. MNV spadal stále pod správu ONV v Trutnově. ONV byl i nadále odpovědný KNV v Hradci Králové a ten už spadal pod správu vlády. Povinností místního národního výboru bylo dohlížet na plnění směrnic a vyhlášek stanovených vládou nebo nařízeních vydaného ONV v Trutnově či KNV v Hradci Králové. Na zasedáních projednával správnou činnost v hospodářství, plány výroby a výkupu, sestavoval rozpočty, vlastní rozvoj města se správami komisí, dohlížel na JZD, služby občanům v Okresním bytovém komunálním podniku v Trutnově aj. U okresních národních výborů se povinně zřizovaly odbory: zemědělský, pro místní hospodářství, finanční, pro školství a kulturu, pro obchod, pro vnitřní věci, pracovních sil, pro výstavbu, průmyslový, zdravotnický, sociálního zabezpečení. Tak jako bylo dříve 11 resortů, nyní bylo nově zřízeno 11 odborů. Každý odbor se potýkal s určitými problémy například: školský odbor, čtvrtý odbor v MNV se v polovině roku 1954 (červen) potýkal s problémem rozpočtu. MNV sice rozpočet sestavil, avšak chybou ústředních orgánů byl rozpočet snížen a nestačil tak pokrýt

---

¹⁴⁴ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, č. inv. 44, kn. 44, Zápisy ze schůzí rady (vč. podkladů), 1954.

¹⁴⁵ SOkA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 4000, sign. 204.4, kt. 549, Volby do MNV (vč. podkladů), 1954.

¹⁴⁶ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, č. inv. 44, kn. 44, Zápisy ze schůzí rady (vč. podkladů), 1954.

potřeby s výstavbou nové školní budovy.¹⁴⁷ Nedostatek vyučovacích prostor se tak měl začít řešit až výstavbou nové budovy v roce 1956-1957.¹⁴⁸

Místní národní výbor si ze svých řad nadále volil členy do komisí, kteří byli přímo odpovědní výboru, nikoliv radě. Byli pracovním a kontrolním orgánem pléna, ale chyběla jim rozhodovací pravomoc. V Trutnově byly zřízeny komise: plánovací, bytová, školská, bezpečnostní, zdravotní, finanční, hospodářská, zemědělská, pro vnitřní obchod, výstavbu, trestní, pro tělesnou výchovu a sport. Každá komise měla nadále svého předsedu a několik členů. Počet členů v komisích byl různý, nejméně jich měla v Trutnově už od začátku komise trestní, sestávající ze tří členů. Nejvíce členů měla bytová komise. Se čtrnácti členy se zabývala rozdělováním nadměrných bytů a řešila tak problém nedostatku bytových jednotek. Finanční komise se zabývala problémy pracovních sil na finančním odboru, spoluprací s komisí pro místní hospodářství, která ani neexistovala. Měl být vytvořen sbor aktivistů, který měl komisi pomoci ve vymáhání poplatků a daní, což se v daném roce nezdařilo. Komise pro obchod kontrolovala výměnu zboží mezi městem a vesnicí, prodejny a ceny zboží.¹⁴⁹

Schůze rady místního národního výboru se na začátku volebního roku v březnu 1954 zabývala obsahem telegramu, který přišel od náměstka předsedy vlády, ministra zemědělství Uhra. V telegramu bylo vyjádření, že zřízení městského národního výboru s obvodními národními výbory (Poříčí a Horní Staré Město) v Trutnově nebude zatím možné. Naopak bylo doporučeno odloučení jednotlivých částí a utvoření samostatných národních výborů. Při zasedání bylo poukázáno na veřejné schůze v Poříčí a v Horním Starém Městě, kde bude projednáváno jejich odloučení v rámci okrajových částí a kam by se členové rady měli dostavit. Řešila se i otázka části Voletiny, která požadovala vytvoření samostatné obce. Nové Voletiny zase žádaly o připojení svého území k místnímu výboru v Libči. Předseda rady V. Burdych se při tomto zasedání k rozdělení „Velkého Trutnova“ vyjádřil pozitivně ve smyslu, že budoucí práce národního výboru bude usnadněna jak v samotném Trutnově, tak i v jeho okrajových částech.¹⁵⁰

Na předvolebních kampaních na začátku roku 1954 požadovaly sloučené obce dříve „Velkého Trutnova“ své odtržení. Byly to obce Poříčí, Volanov, Voletiny a Horní Staré Město. Při projednáváních byl připomenut i pokus odloučení Voletin už v době r. 1948, kdy

---

¹⁴⁷ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, č. inv. 44, kn. 44, Zápisy ze schůzí rady (vč. podkladů), 1954.

¹⁴⁸ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv.č. 843, kt. 4. Zápisy ze schůzí volebních obvodů a řešení připomínek z těchto schůzí, 1954-1981.

¹⁴⁹ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 6, kn. 6, Zápisy z plenárních zasedání, 1954.

¹⁵⁰ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 44, kn. 44, Zápisy ze schůzí rady (vč. podkladů), 1954.

požadovaly připojení své agendy na MNV v Žacléři, ale dostalo se jim správní pobočky v Poříčí.¹⁵¹ Po volbách v roce 1954 došlo ke zklidnění situace a město se s obcemi dohodlo na jejich požadavcích. Své odloučení nadále požadovala jen obec Voletiny, která byla rozdělena ve svém uspořádání na Nové a Staré Voletiny. O jejím odloučení se jednalo jak na MNV v Trutnově, tak na okresním národním výboru s přestávkami.¹⁵² Jednání skončila v roce 1956, kdy došlo ke konečnému řešení odloučení.

KNV v roce 1956 odloučení schválil a odsouhlasil správní rozdělení Voletin. Nové Voletiny vytvořily vlastní správní obec a Staré Voletiny byly podle svého přání přiřčeny pod MNV v Libči.

V roce 1955 MNV v Trutnově nechal ustanovit uliční výbory z řad občanů, které měly pomoci v kontrole pořádku v jednotlivých částech města. Pod jeden uliční výbor spadaly čtyři městské obvody. Začala probíhat masová školení občanů v civilní obraně.¹⁵³

Rok 1956 byl nejenom rokem mezním do nových voleb, ale i rokem kdy MNV v Trutnově vystupoval s ostrou kritikou proti ONV. Důkazem je zpráva z 25. 7., která hodnotí spolupráci mezi výbory: „*Řízení a pomoc ONV, MNV je nedostatečná a to proto, že MNV v Trutnově je řízen stejným způsobem jako MNV na vesnici. To pochopitelně místnímu národnímu výboru v Trutnově nikterak neprospěje, neboť celkové řízení se týká jediné zemědělské otázky, která i když je i v Trutnově důležitá, máme zde i jiné důležité úkoly o které se nikdo nezajímá, i když uznáváme, že místnímu národnímu výboru v Trutnově se nevyrovná ani jeden národní výbor v kraji je nutno tuto otázku řešit a to třeba tak, že by byl řízen přímo KNV. Vždyť každý musí uznat, že MNV takových rozměrů jako je v Trutnově má i jiné úkoly, než je zemědělství a že v těchto otázkách se nám nedostává žádné pomoci. Věříme, že připravovaná decentralizace dá NV nejen větší pravomoc, ale že bude řešit i takové problémy, které se nevyskytují jenom v Trutnově.*“¹⁵⁴ Program na zasedáních MNV se převážně opravdu týkal zemědělské otázky, i když byly řešeny i otázky školství, komunálních podniků, vnitřního obchodu, výstavby aj. Svou roli zde hrála i otázka neustálých náhradních voleb do MNV, převážně způsobovaných častou absencí zvolených členů národního výboru, kdy některé obvody musely vypisovat volby nové. Z tohoto důvodu se měnily i počty členů v roce 1956 na plenárních zasedáních.

---

¹⁵¹ viz. kapitola, 4.2 Vývoj správy v letech 1948-1954.

¹⁵² SOkA Trutnov, fond ONV Trutnov, inv. č. 18, kn 18, Zápisy z plenárních zasedání a ze schůzí rady, červen-srpen 1954.

¹⁵³ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 7, kn 7, Zápisy z plenárních zasedání (vč. podkladů), 1955.

¹⁵⁴ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 8, kn 8, Zápisy z plenárních zasedání (vč. podkladů), 1956.

Volební rok 1957 byl z hlediska správy zajímavý v návaznosti na reorganizaci ministerstev a ústředních orgánů, čímž docházelo k organizačním změnám a rozdělení některých pravomocí na národní výbory. Vše upravovalo vládní nařízení č. 7/1957 Sb. z února 1957, kterým se mění a doplňuje vládní nařízení o organizaci národních výborů.¹⁵⁵ S působností ústředních výborů vznikaly při NV jednotlivé odbory. V Trutnově to byly odbory: všeobecný, školství a kultury, zdravotnictví, finanční, místního hospodářství, zemědělský, vnitřního obchodu, výstavby.¹⁵⁶ Stálé komise tvořily: bezpečnostní, školská, kulturní, zdravotní, finanční rozpočtová, místního hospodářství, zemědělská, vnitřního obchodu, výstavby, tělovýchovy, plánovací a trestní. Podle vládního nařízení č. 65/1957 Sb., o trestní pravomoci místních národních výborů, byla trestní pravomoc vykonávána odborem pro vnitřní věci. Trestní komise od tohoto roku řešily už pouze závažnější přestupky. Takovým přestupkem bylo například předražování, přestupky alkoholismu aj. Před trestní komisí tak například stanul v roce 1958 obchodník pan Trnka z Poříčí, který byl potrestán pro předražování peněžní pokutou a zákazem činnosti na 3 roky.¹⁵⁷ Při stálých komisích vznikaly i komise krátkodobé. Bezpečnostní komise tak měla pod sebou komisi povodňovou, žňovou či požární. Nově se zde objevila vyživovací komise. Do komisí můžeme zařadit i výbory žen, které působily při radě MNV.

Druhé volby do NV konané v květnu 1957 se měly řídit novým zákonem č. 10/1957 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o národních výborech. Upravoval počet členů v národních výborech podle počtu obyvatel, velikosti obcí a městských částí. Pro přesnější určení vyšel také zákon č. 11/1957 Sb. Pro obce nad 20. 000 obyvatel, což Trutnov měl, to znamenalo, že počet členů v radě může být zvýšen až na 15 členů.¹⁵⁸

V Trutnově volby proběhly 19. 5. 1957 a účastnilo se jich 12. 925 voličů. Na schůzi rady z 23. května proběhlo hodnocení voleb do NV a svojí funkci na ní složil dosavadní tajemník Kubias, proběhla i příprava ustavujícího zasedání po volbách. Byla ustanovena mandátní komise, která měla sloužit hned po období voleb a připravit vše pro volby do komisí. Byly zde předloženy návrhy na rozdělení komisí jednotlivých odborů. Navrženi byli předsedové těchto komisí a členové, nejčastěji komise obsahovaly 5 členů.

---

¹⁵⁵ ŠTROBLÍK, Vladimír. Vývoj místních a městských národních výborů na území ČR (1945-1990). In *Archivní časopis*, 2001, roč. 51, č. 2, s. 80.

¹⁵⁶ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 47, kn 47, Zápisy ze schůzí rady, 1957.

¹⁵⁷ *tamtéž*

¹⁵⁸ ŠTROBLÍK, Vladimír. Vývoj místních a městských národních výborů na území ČR (1945-1990). In *Archivní časopis*, 2001, roč. 51, č. 2, s. 80.

Schůze rady se konaly každých čtrnáct dní, schůze zvoleného pléna (103 členů) jednou do měsíce. V čele rady zůstal V. Anděl, novým tajemníkem se stal Ďásek. MNV se po celý rok zabýval otázkami souvisejícími se správou Trutnova (udržování silničních komunikací, bytovou výstavbou, výstavbou škol, kulturních středisek, silnic, veřejného osvětlení, zemědělskou produkcí, výdaji různých odborů i samotného MNV, aj.).

Zřízeny byly další zvláštní komise, například cikánská komise pro řešení otázky potulujících se Romů a jejich drobných krádeží.¹⁵⁹

Působnost místních národních výborů byla rozšířena vládním nařízením č. 64/1957 Sb., o místní záležitosti veřejného pořádku a bezpečnosti osob a majetku.

Začátek roku 1958 byl věnován projednávání otázek souvisejících s výstavbou nové vodovodní kanalizace, plánem postupu v zemědělské výrobě, místní hromadnou dopravou, bytovými záležitostmi, domovní správou, výstavbou nových škol a jeslí, rozvodem plynu, veřejným osvětlením, rozpočtem města aj.. Rada MNV v Trutnově schválila v červenci 1958 do funkce prvního jmenovaného kronikáře města pana A. Justa.¹⁶⁰

4.3.1 Decentralizace a rok 1959

K dalším organizačním a decentralizačním změnám došlo roku 1959 na základě vládních nařízení č.33/1958 Sb. a 34/1958 Sb. a č. 25/1959 Sb. ze dne 17. 4. 1959. Na základě těchto nařízení došlo k vytvoření odvětvových odborů společných pro orgány národních rad spolu s příslušnými ústředními orgány. MNV Trutnov tak měl nadále pět odborů spolu se třemi odbory odvětvovými při radě. Odbor pro vnitřní věci, finanční odbor, zemědělský odbor, odbor výstavby, odbor místního hospodářství. Odvětvovými odbory se staly v Trutnově věci týkající se vnitřního obchodu, zdravotnictví, školství a kultury.¹⁶¹

---

¹⁵⁹ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 47, kn. 47. Zápisy ze schůzí rady, 1957.

¹⁶⁰ Antonín Just narozen 28. 8. 1921 v Červeném Kostelci. Na přelomu let 1947/48 se přistěhoval do Trutnova, kde se později stal významným kronikářem města. Jeho osmačtyřicetiletá kronikářská činnost navazovala na tvůrčí dílo prvního trutnovského kronikáře Simona Hüttlera, který napsal kroniku z let 1484-1601. Kronika o Trutnově od Ant. Justa patří k významným dílům v České republice. Z jeho kronikářské činnosti vznikla i další řada publikací. Kniha 700 let Trutnova, která vznikla v roce 1960 u příležitosti sedmistého výročí od založení města na řece Úpě. Mezi jeho mladší publikace patří kniha Trutnov známý neznámý, která vyšla v roce 1995. A. Just byl za svojí kronikářskou činnost několikrát oceněn prvními cenami v kategorii měst nad 20.000 obyvatel, a to v roce 1980, 1985 a 1990. Jeho činnost byla i zdokumentována ve filmu Kroniky a kronikáři rozhlasovým pořadem.

¹⁶¹ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 11, kn. 11, Zápisy z plenárních zasedání MNV, 1959.

Decentralizace přinesla v novém způsobu řízení a plánování i novou úlohu kontroly při národních výborech. Jednalo se o tzv. „kontrolu shora“, ale zejména „kontrolu zdola“. Měla tak být zajištěna užší a efektivnější spolupráce.

Kontrolní působnost NV a jejich výkonných orgánů měla probíhat na principu, že národní výbory jako místní orgány státní moci provádějí kontrolu za přímé účasti občanů na svých zasedáních, dále svými členy, stálými komisemi a za pomoci občanských kontrolorů a ostatních aktivistů. Zasedání národních výborů se při své kontrolní činnosti zaměřovala především na zabezpečení rozvoje v hospodářství, kulturních a sociálních potřeb občanů. Rozvoj měl být kriticky hodnocen na základě zpráv z rady, stálých komisí a jednotlivých členů národního výboru. Při plnění místních úkolů měla být prováděna kontrola i samotných výkonných orgánů, členů výboru a komisí stejně, jako činnost národních výborů nižších stupňů. Samotní volení členové národního výboru se při výkonu své funkce měli opírat o připomínky z řad občanů a o své vlastní zkušenosti. Pokud něčemu nerozuměli, v prvé řadě měli požadovat potřebná vysvětlení pro plnění svých úkolů od členů rady, vedoucích odborů, oddělení, od vedoucích jednotlivých orgánů státní správy a hospodářských a rozpočtových organizací na území svého národního výboru. Uvedené orgány a organizace byly povinny dát včas členům národního výboru vyčerpávající odpověď. Členové pak s nimi měli projednávat návrhy, připomínky, kritiku a zasadit se o pozdější realizaci, respektive o odstranění nedostatků. V případě, že nedošlo k jednotnému výsledku, bylo povinností předsedy národního výboru zasáhnout a zajistit zjednání nápravy. Stálé komise národního výboru kontrolovaly, jak jsou prováděna usnesení národního výboru a jeho rady, sledovaly zajišťování konkrétních úkolů ve výkonných orgánech národního výboru, ověřovaly účinnost přijatých opatření a jejich prioritou v mezích možností bylo dohlížet a předcházet vzniku chyb, nedostatků a působit na jejich odstraňování. Stálé komise organizovaly i samostatnou činnost občanských kontrolorů.

Vládním nařízením č. 6/1958 Sb. o změnách působnosti v oboru občanské kontroly obchodu a provozoven byla na výkonné orgány místních národních výborů přenesena kontrolní činnost a jmenování občanských kontrolorů.

Nejúčinnější metodou kontrolní činnosti byla prováděna kontrola přímo na místě v hospodářských a rozpočtových organizacích stálými komisemi. Komise se vyjadřovaly na svém úseku činnosti k návrhům, nápravám pro zasedání národního výboru k zásadním otázkám předkládaných radě a poskytovaly tak při zasedání rady národního výboru pohled opírající se o výsledky své kontroly.

Občanská kontrola byla samostatnou a důležitou funkcí dobrovolných pracovníků národního výboru na úseku obchodu a služeb, případně i na jiných vhodných úsecích hospodářské a kulturní činnosti. Zřizovaly se při místních a městských národních výborech, tak tomu bylo i v případě Trutnova. Občanská kontrola měla působit k upevnování státní moci, ochraně tzv. socialistického vlastnictví, sledovat a kontrolovat práci podniků a jejich zaměstnanců při zabezpečování potřeb obyvatelstva. Činnost občanské kontroly vykonávali občanští kontroloři. V místě své kontroly provedli inspekci, která měla odhalit nedostatky. Odstranění drobných nedostatků mělo proběhnout okamžitou nápravou. V závažnějších případech výsledky své kontroly sdělili příslušnému výkonnému orgánu národního výboru. Rozhodovací pravomoc tedy náležela radě MNV. Při výkonu své činnosti spolupracovala občanská kontrola s co nejširším okruhem občanů. V březnu 1959, tak bylo usnesením stranické skupiny MNV uloženo provést ustanovení uličních výborů, které měly řešit občanské soužití, zlepšení vzhledu města aj. Dohromady jich mělo být v Trutnově vytvořeno kolem třiatřiceti, ale jejich jmenování probíhalo velmi zdlouhavě. Měly zasedat při svých schůzích jednou za čtvrt roku. Jejich úkolem bylo kontrolovat kvalitu služeb ve městě za spolupráce s komisemi, tak aby kryly potřeby obyvatelstva. Občanští kontroloři spolu s uličními výbory se podíleli na organizování a provádění soustavné kontroly. Jako orgány vnitřní a vnější kontroly spolu úzce spolupracovaly.¹⁶²

Celkově tato spolupráce všech složek vnesla do lidských vztahů nedůvěru, kdy všichni kontrolovali všechny.

Na národním výboru se hlavně řešily otázky v řízení jednotných zemědělských družstev (dále jen JZD). Zprávy z kontrol se zabývaly docházkou pracovníků těchto družstev. Bylo zde předestřeno, že mnozí z těchto pracovníků chodí do zaměstnání mimo JZD. Situace ve všech JZD (Bojiště, Poříčí, Volanov, Nové Dvory, Chřiblice a Staré Město) v Trutnově byla stejná, řešení se hledalo v průběhu celých let. Většinou všechna řešení vedla k náboru samotných pracovníků a členů MNV na výpomocné brigády do těchto družstev. V dřívějších letech se národní výbor spoléhal na samotnou ochotu těchto pracovníků a členů MNV zavázat se k několika desítkám hodin „brigády“, které se měly odpracovat v JZD a které byly i motivačně v některých případech placeny. V roce 1959, díky celkové krizi v oslabeném zemědělství, vycházela při národních výborech samostatná usnesení ze zasedání MNV.

---

¹⁶² SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 11, kn. 11, Zápisy z plenárních zasedání MNV, 1959.

Tak tomu bylo i ve zprávě ze zasedání ze dne 29. července 1959: „*Všichni členové MNV se zapojí do žňových prací, budou odstraňovat nedostatky, buď přímým zásahem, neb hlášením na MNV tak, aby žně nebyly narušeny. Termín: Ihned.*“¹⁶³

Situace v zemědělství a samotných JZD byla také znesnadněna neúplným dosídlením celého okresu nejenom samotného Trutnova. Rada MNV se tedy touto otázkou nadále zabývala. Řešení viděla v doosídlování zemědělských půd v oblasti JZD novými osídlenci. Pomoci měla i spolupráce JZD s většími podniky ve městě, které se zavázaly posílat své zaměstnance na manuální výpomoc či finanční podporou samotného MNV.¹⁶⁴

4.3.2 Rok 1960 a oslavy k 700stému založení města

Pro město Trutnov nebyl rok 1960 významný jen z hlediska organizace státní správy, ale i v rámci blízkého se výročí založení města. Ve městě ten rok byly zahájeny přípravy k oslavě 700 let od založení města. Pro tuto velkolepou událost města byla už v roce 1959 při MNV zřízena zvláštní komise s názvem komise 700 let Trutnova. Této komisi měli, na základě usnesení rady MNV ze dne 16. dubna 1959, vyjít vstříc i předsedové ostatních komisí. Hlavním úkolem spolupráce komisí bylo vypracovat rámcový plán akcí, které budou probíhat v příštím roce při oslavách. Zpočátku bylo uloženo předsedům jednotlivých komisí, aby společně skloubili plány akcí navržené programovou a kulturně propagační komisí. Byl schválen návrh, aby se jednotlivé akce rozplánovaly do jednotlivých měsíců v roce. Většina plánovaných akcí připadla na první měsíce roku. Důvodem byly volby do národních výborů v polovině roku.

Oslavy k výročí měly neoficiálně zahájit na začátku roku 1960 občanské plesy konající se ve všech větších sálech v Trutnově. Oficiální zahájení pak proběhlo na slavnostním zasedání MNV za účasti hostů z ONV, NV-KSČ, OV-NF, masových složek aj. proslovem předsedy MNV V. Anděla. Poté bylo slovo přenecháno prvnímu trutnovskému kronikáři A. Justovi, který přítomným nastínil dějiny Trutnova v rámci jeho existence 7. století. Na konci zasedání se v rámci blížících voleb toho roku uskutečnily při této příležitosti i předvolební projevy. Zahájení těchto oslav bylo méně pompézní než dříve

---

¹⁶³ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 11, kn. 11, Zápisy z plenárních zasedání MNV, 1959.

¹⁶⁴ Tamtéž

probíhající Krkonošská výstava v roce 1949. Oproti Krkonošské výstavě byly oslavy k 700stému výročí založení města rozplánovány do celého roku. Nedošlo tak tedy k žádnému masovému shromažďování občanů ani k mediálnímu přetřásání akcí v novinách, jak tomu bylo v případě Krkonošské výstavy. Oslavy probíhaly v klidu souběžně s kulturním životem města. Občané se mohli informovat o probíhajících akcích podle zmínek v Okresních novinách vydaných toho roku. Akce, které ten rok proběhly: oslavy 1. máje, armádní den s přehlídkou a ukázkou bojové přípravy, den mládeže, filmový a divadelní festival či 28. říjen den znárodnění s přehlídkou socialistického budování.

V rámci oslav vyšla už v roce 1959 knižní publikace s názvem 700 let Trutnova 1260-1960. Jednalo se vlastně o jubilejního průvodce dějinami a přírodou města pod Krkonošemi. Spoluautorstvím se vedle jména kronikáře Antonína Justa vyznačovala i jména osob Jaroslava Procházky a Josefa Šabackého. Oba jmenovaní jsou známí svojí literární tvorbou a příspěvky do vlastivědných sborníků pojednávajících o Trutnově a okolí.

4.3.3 Nové územní uspořádání a rok 1960

K výrazným změnám národních výborů došlo roku 1960. Ústavní zákon č. 35/1960 Sb. definoval národní výbory vzešlé z voleb roku 1960 jako „orgány státní moci pracujícího lidu“. Navazující zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu stanovil, že z důležitých společenských zájmů, zejména pro další rozvoj zemědělské výroby a pro hospodářskou a kulturní výstavbu obcí, lze vytvořit, zrušit nebo sloučit obce, nebo provést změnu v rámci jejich území.¹⁶⁵

V Trutnově 12. února 1960 na své schůzi MNV projednával dopis, který přišel od Ústředního výboru Komunistické strany Československa. V dopisu se hovořilo o práci NV a územních změnách v jejich struktuře. „*Tajemník MNV informoval členy o změnách se kterými se počítá ve velkém Trutnově v územní organizaci a o postupném slučování družstev. Žádal členy, aby se k návrhu vyjádřili. Slučování JZD i obcí má být prováděno na základě rozhodnutí většiny občanů a družstevníků. Nemůžeme to provádět nějakým dekretováním, nebo nařizováním. Naším úkolem bude přesvědčit občany a členy JZD o výhodách tohoto zlepšení ve využití půdního fondu, možnosti využití mechanizace, investic a pod. První*

---

¹⁶⁵ ŠTROBLÍK, Vladimír. Vývoj místních a městských národních výborů na území ČR (1945-1990). In *Archivní časopis*, 2001, roč. 51, č. 2, s. 81.

*družstva, která budeme slučovat jsou JZD Horní Staré Město a JZD Nové Dvory. V těchto dvou družstvech je 5 placených odborníků, které bude možno daleko lépe využít. Dále bude třeba se rozhovět k rozšiřování Trutnova o obce Voletiny, Lhota, Debrný, Bohuslavice a Oblamov. Ostatní družstva budou slučována postupně a počítá se nejdéle do dvou let.*¹⁶⁶

Další zákon, č. 65/1960 o národních výborech, poskytoval právní základ k dalšímu rozšíření pravomoci a odpovědnosti národních výborů a vymezoval okruh hospodářství, za jehož řízení národní výbory zodpovídaly. Ve svém územním obvodu zabezpečovaly plnění hospodářských a kulturních úkolů kolektivními orgány, převážně tedy plenárním zasedáním, radou a komisemi. Oproti předcházejícím rokům se výrazně posílila pozice samotného pléna a komisí. Komise měly nově rozhodovací pravomoc. MNV měl nově na starosti řízení rozpočtových a hospodářských organizací místního významu. Podle zákona č. 39/1960 Sb. o volbách do národních výborů se nově místo členů volili poslanci na čtyřleté období. V komisích, plénu i samotné radě nově zasedali poslanci.

Volby do národního výboru proběhly v Trutnově 12. 6. 1960. Mandátní komise při svém prvním zasedání MNV z 24. 6. zveřejnila volební výsledky. Do voličských seznamů bylo zapsáno 13. 473 voličů. K volbám se dostavilo o tři voliče méně, tedy 13. 470 občanů. Platných hlasů bylo odevzdáno 13. 469, z toho pro poslance z kandidátky 13. 465. Čtyři voliči kandidáty na hlasovacích lístcích škrtili. Výsledkem bylo zvolení 78 poslanců do plenárního zasedání, z nichž 15 jich bylo zvoleno do rady národního výboru. Sociální složení nového NV tvořilo 36 dělníků, 2 zemědělci, 6 veřejných pracovníků a 34 občanů z řad pracující inteligence. Věkové složení se pohybovalo od méně než 25 let, až do věku nad 60 let.

Složení bylo následovné:

Věkové rozhraní	Počet poslanců
do 25 let	3
od 25 do 35 let	11
od 35 do 45 let	25
od 45 do 55 let	27
od 55 do 60 let	10
nad 60 let	2

¹⁶⁶ SOKA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 12, kt. 12, Zápisy z plenárních zasedání (vč. mimořádné společenské schůze s místním výborem KSČ a podkladů), 1960.

Ze 78 zvolených poslanců bylo 12 žen.¹⁶⁷

Pro Trutnov byl tento rok po všech stránkách velmi zajímavý. V tomto roce Krajský národní výbor v Hradci Králové rozhodoval, ve kterých obcích městského charakteru bude podle už jmenovaného zákona č. 65/1960 Sb. působit městský národní výbor (městské národní výbory dosud působily jen ve městech krajů). Trutnovský místní národní výbor MNV se tak oficiálně od 1. 7. 1960 stal městským národním výborem MěNV.

4.3.4 Městský národní výbor

Městský národní výbor (dále jen MěNV) měl zřizovat a spravovat podniky a zařízení poskytující služby obyvatelstvu. Zabezpečoval zemědělskou výrobu, staral se o výkup zemědělských výrobků, rozvoj služeb a místní výroby. Odpovídal za bytovou politiku ve městě, spravoval školská, kulturní a jiná zařízení a vyřizoval běžné záležitosti občanů.

Zásadní otázky hospodářského a kulturního života ve městě projednávalo plenární zasedání národního výboru. Výkonným orgánem nadále byla rada MěNV s předsedou, jeho náměstkou, tajemníkem a dalšími členy rady. Patnáctičlenná rada národního výboru zabezpečovala a organizovala plnění úkolů na všech úsecích hospodářské, kulturní a jiné společenské činnosti podle směrnic svého NV a národních výborů vyšších stupňů v čele s jejich radami. Komise s novým rozhodovacími pravomocemi k řízení úseků, pro něž byly ustanoveny, i nadále zastávaly funkci kontrolních orgánů národního výboru. Jejich činnost byla kontrolována radou NV. Komise mohly v rámci vlastní pravomoci rozhodovat a činit opatření, vydávat závazné pokyny vedoucím příslušných odborů MěNV, vedoucím podniků a zařízení řízených národním výborem.¹⁶⁸ V praxi to znamenalo, že mohly například organizovat prověrky podniků. Komisi měli nadále tvořit zástupci z řad pléna, ale už jen ze 2/3, zbylou část měli doplnit například pracovníci závodů, JZD, kulturních zařízení aj..

Vládní nařízení č. 71/1960 o rozšíření pravomoci a odpovědnosti národních výborů a o uspořádání a činnosti jejich orgánů, stanovilo hlavní úkoly místních a městských národních výborů obecně a pro jednotlivé úseky jejich činnosti (v zemědělství, službě obyvatelstvu, výstavbě, dopravě, vodním hospodářství, energetice, vnitřním obchodu, školství a kultuře,

---

¹⁶⁷ SOkA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 12, kt. 12, Zápisy z plenárních zasedání (vč. mimořádné společenské schůze s místním výborem KSČ a podkladů), 1960.

¹⁶⁸ ŠTROBLÍK, Vladimír. Vývoj místních a městských národních výborů na území ČR (1945-1990). In *Archivní časopis*, 2001, roč. 51, č. 2, s. 82.

zdravotnictví, sociálním zabezpečení, vnitřní správě atd.) spolu s úkoly při plánování a financování hospodářské a kulturní výstavby. Úkoly řešily a zabezpečovaly komise národního výboru, pokud nebyly vyhrazeny přímo radě či plenárnímu zasedání NV. Podle potřeb se na plnění úkolů národních výborů, jejich rad a komisí podílely i odbory zřizované se souhlasem ONV.¹⁶⁹

Při radě zůstalo 5 odborů se dvěma odbory odvětvovými.

- 1) odbor zemědělský
- 2) odbor vnitřních věcí a odbor všeobecný
- 3) odbor finanční
- 4) odbor pro výstavbu a místního hospodářství
- 5) odbor školství a kultury spolu s odvětvovými odbory pro zdravotnictví a vnitřní obchod

Komise při odborech: plánovací, místního hospodářství a výstavby, školství a kultury, zemědělská, vnitřního obchodu, tělovýchovy, místní bezpečnosti, trestní, zdravotní, bytová a finanční.

Rady místních a městských národních výborů organizovaly vytváření aktivistů z řad občanů, jak tomu bylo už v předcházejících letech. K řešení společenských záležitostí a dalších hospodářských a kulturně výchovných úkolů byly zřizovány různé občanské komise a sbory (výbor žen, občanští kontrolaři, protialkoholní sbory). Volily se i opět uliční výbory tentokrát v čele s poslancem, který měl vysvětlit úkoly takového sboru. Občanské výbory pravidelně pořádaly schůze s občany, kde se projednávaly občanské záležitosti.

Konec roku přinesl změny v přenesení některých pravomocí z ONV na MěNV, zrušení komise pro tělovýchovu či nově ustanovené komise sociálního zabezpečení. Při školní a kulturní komisi vznikla subkomise pro práci s Romy, pro komisi místní bezpečnosti subkomise povodňová a požární.¹⁷⁰

Vše vedlo k tomu, že se Trutnov stal v roce 1960 centrem nově vzniklého územního celku trutnovského okresu, který vznikl spojením okresu Trutnov, Vrchlabí a Dvůr Králové nad Labem.

---

¹⁶⁹ Tamtéž

¹⁷⁰ SOKA Trutnov, fond MNV Trutnov, inv. č. 12, kt. 12, Zápisy z plenárních zasedání (vč. mimořádné společenské schůze s místním výborem KSČ a podkladů), 1960.

5 Závěr

K vytvoření této bakalářské práce přispěly velkou měrou nadšení a zvědavost dozvědět se něco více o vývoji veřejné správy ve městě Trutnově po roce 1945. Poskytnout dalším badatelům aspoň částečně ucelený přehled o fungování a vývoji této správy utvářené národními výbory.

Provázanost správy okresu i města, byla částečně způsobena tím, že město Trutnov bylo sídlem okresní správy. Organizace veřejné správy zde probíhala souběžně za úzké spolupráce. Mluvíme-li, zde tedy o městě Trutnově máme tím na mysli i celý okres Trutnov.

Správa města prošla po roce 1945 několika zásadními změnami. Vrátila se pod státní správu Československé republiky a základem organizace veřejné správy se na území osvobozené republiky staly národní výbory. Nebylo tak tomu však v Trutnově.

Zde místo ustanovení národních výborů byl jmenován správní komisař, což nebylo nějak překvapivé, vezmeme-li v úvahu nedostatek důvěryhodného československého obyvatelstva pro jmenování do národních výborů a polohu Trutnova, jako pohraničního města patřícího do bývalé správy sudetské župy. Organizace národních výborů byla tedy složitá. Muselo zde nejdříve dojít ke změnám ve struktuře obyvatelstva.

Z archivních pramenů je možné vyčíst množství informací, jak k tomu docházelo. Jednalo se hlavně o hromadné odsuny podle dekretů prezidenta republiky, které se začaly provádět už v roce 1945 a které směřovaly mimo republiku. Tyto odsuny nebyly vždy prováděny humánním způsobem. Co však bylo vlastně humánní? Lidé před válkou utíkali ze svých domovů a utíkali nebo byli násilně ze svých domovů odtrženi i po ní. Z množství materiálů je zřejmé, že docházelo k hledání osob, které pro svojí státní příslušnost nemohly dál na území republiky zůstat. Bylo nutné znovu osídlit osvobozené pohraničí a teprve později zde mohla začít fungovat nová státní správa ve formě národních výborů.

Národní výbory, které sídlily ve městě, byly dva. Jednalo se o okresní národní výbor a místní národní výbor, který byl tomu okresnímu podřízen. Při procházení materiálů obou národních výborů nacházíme zmínky o jejich společném přičinění v samosprávě města. Jednalo se například o společné jednání v otázce, kde by měly oba národní výbory sídlit. Šlo o to, že správa obou výborů byla roztříštěna po celém městě. Občané, kteří od národních výborů něco požadovali, či když požadovaly národní výbory něco od nich, nevěděli kam vlastně jít. Docházelo tak k častým zmatkům, kdy někdy ani jednotlivé složky národních výborů nevěděly, kde jiná část sídlí. Společným řešením se ukázalo přestěhování všech složek národních výborů, jak okresního tak i městského, do společných prostorů zrekonstruované

budovy Faltisovy továrny. Tato budova se stala sídelním centrem pro záležitosti města, tak i okresu, což usnadnilo jednání mezi oběma národními výbory.

Vývoj správy ve městě ovlivňovaly svou měrou i volby. Volby do národních výborů probíhaly už od roku 1946, ve volbách se mohli občané města svobodně rozhodnout, která strana bude nadále utvářet správní pořádek ve městě. Je však také pravdou, že po roce 1948 už moc rozhodování na občanech nezůstávalo. Volební období přináší jedinečný pohled na vývoj v politické i správní situaci ve vývoji města. V archivních pramenech se nalézá mnoho informací o jejich průběhu a lze celkem snadno určit, do jaké míry ovlivňovaly názory obyvatel na správu a rozvoj Trutnova.

V průběhu 50.-60. let 20. století došlo na území republiky Československa k mnoha správním reformám, které ovlivnily i správu v Trutnově. Město procházelo reorganizací ve vedení svých úřadů, integračními i dezintegračními změnami v rámci obcí Trutnova, které ovlivnily i rozlohu města. Město i okres se svojí rozlohou po roce 1945 neustále rozšiřovaly a kompetence jejich národních výborů sílily.

Fungování národních výborů je ze správního hlediska velmi zajímavé. Každý národní výbor měl stejné strukturální složení, složené z pléna, rady, předsedů, náměstků a členů rady, kdy každá složka tohoto národního výboru vykonávala jistou funkci.

Celá práce podrobně sleduje, jak probíhala správa národních výborů na Trutnovsku a do jaké míry ovlivnila správní vývoj ve městě Trutnově, až do nové správní reformy v roce 1960.

6 Bibliografie

6.1 Seznam pramenů

Státní okresní archiv Trutnov, fond ONV Trutnov 1945-1990 (1999):

- inv. č. 1, kn. 1, Zápisy ze schůzí OSK, 1945.
- inv. č. 3, kn. 3, Zápisy z plenárních zasedání a ze schůzí rady, 1950.
- inv. č. 18, kn. 18, Zápisy z plenárních zasedání a ze schůzí rady, červen-srpen 1954.
- inv. č. 19, kn. 19, Zápisy ze zasedání a ze schůzí rady, 1954.
- inv. č. 36, kt. 6.
- inv. č. 1327, sign. T 18/4, kt. 85, Voličské seznamy jednotlivých obcí, volební komise, volby volitelů, celkový počet voličů zapsaných ve voličských seznamech, 1945-1947.
- inv. č. 1329, kt. 85, Záznamy o činnosti očištné komise AV NF, 1948.
- inv. č. 1335, sign. I 18/8-7, kt. 85, Osoby s překážkami k výkonu volebního práva pro volby MNV, 1948.
- inv. č. 1347, sign. I 19/29, kt. 85, Seznamy zaměstnanců odstraněných v rámci očišty na okrese, 1948.
- inv. č. 1435, sign. I 20/58, kt. 87, Odměny členů OSK, 1946.
- inv. č. 1448, sign. I 20/79, kt. 87, Vrácení dekretů a legitimací bývalých členů OSK a seznam členů a dat ONV Trutnov (32 členů), 1946.
- inv. č. 1467, sign. I 20/121, kt. 87, Rezoluce ze shromáždění předsedů MNV k ústavě-proti omezení pravomoci NV, 1947.
- inv. č. 1554, sign. I 21c/1,2,10, kt. 88, Sloučení Tu, MSK, Poříčí, 1945-1947.
- inv. č. 4000, sign. 204.4, kt. 549, Volby do MNV 1954 (vč. podkladů).
- sign. III/7, kt. 461., Vnitřní bezpečnost, 1949.

Státní okresní archiv Trutnov, fond MěNV Trutnov 1945-1990 (1996):

- inv. č. 1, kn. 1, Zápisy ze schůzí MSK, 1945.
- inv. č. 2, kn. 2, Zápisy z plenárních zasedání (vč. podkladů), 1950.
- inv. č. 3, kn. 3, Zápisy z plenárních zasedání (vč. podkladů), 1951.
- inv. č. 6, kn. 6, Zápisy z plenárních zasedání, 1954.
- inv. č. 7, kn. 7, Zápisy z plenárních zasedání (vč. podkladů), 1955.
- inv. č. 8, kn. 8, Zápisy z plenárních zasedání (vč. podkladů), 1956.
- inv. č. 9, kn. 9, Zápisy a výpisy ze schůzí rady (vč. podkladů), 1946-04/1946-9.

- inv. č. 11, kn. 11, Zápisy z plenárních zasedání MNV, 1959.
- inv. č. 12, kt.12, Zápisy z plenárních zasedání (vč. mimořádné společenské schůze s místním výborem KSČ a podkladů), 1960.
- inv. č. 39, kn. 39, Zápisy a výpisy ze schůzí rady (vč. podkladů), 1946.
- inv.č. 40, kn. 40, Zápisy ze schůzí rady (vč. podkladů), 1948.
- inv. č. 44, kn. 44, Zápisy ze schůzí rady (vč. podkladů), 1954.
- inv. č. 47, kn. 47, Zápisy ze schůzí rady, 1957.
- inv. č. 843, kt. 4, Zápisy ze schůzí volebních obvodů a řešení připomínek z těchto schůzí, 1954-1981.
- inv. č. 850, kt. 5, Organizace MNV (MěNV), (vč. Vytvoření místní správní komise v létě 1947) + vč. Organizačního řádu.
- inv. č. 1039, kt. 35, Zápisy ze schůzí se zemědělci, 1953-1955.
- inv. č. 1051, kt. 35, 1947-1948, Veterinární opatření (Očkování, nákazy aj.), 1947-1961.
- inv. č. 1535, sign. I 21a/1, kt. 88, Přejmenování ulic a míst.

Státní okresní archiv Trutnov, fond Národní fronta - okresní výbor Trutnov 1948-1990:

- inv. č. 294, kt. 40, Volby do MNV, 1948.

Státní okresní archiv Trutnov, fond OV KSČ 1950-1968:

- inv. č. 10-14, kt. 2, sign. I/1/a, Zápisy okr. konference, 1952-1956.
- inv. č. 1, kt. 1.

Archivní pomůcky:

- CABADAJOVÁ, Eva et al. *Okresní národní výbor Trutnov 1945-1990 (1999)*. Inventář archivního fondu. Trutnov, 2005, ev. č. 406.
- TOMKOVÁ, Eva. *Městský národní výbor Trutnov 1945-1990 (1996)*. Inventář archivního fondu. Trutnov, 2006, ev.č. 407.

Regionální tisk:

- Tajné volby do MNV v našem kraji. In *Jednota: List Krkonošského kraje*. Trutnov, 1946, roč. 2, č. 20, s. 3.
- Velký Trutnov skutkem. In *Jednota: List Krkonošského kraje*. Trutnov, 1947, roč. 3, č. 6, s. 1.

- Krkonošská výstava. In *Jednota: List Krkonošského kraje*. Trutnov, 1947, roč. 3, č. 48, s. 1.

6.2 Seznam literatury

- BÍLEK, J. V., et al. *K velkému cíli: Trutnovsko 1949*. Trutnov, 1949.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka et al. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha, 2007. ISBN 978-80-7106-906-5.
- HÜTTEL, Simon. *Chronik der Stadt Trautenau (1484-1601)*. Praha, 1881.
- JUST, Antonín - HYBNER, Karel. *Trutnov známý-neznámý*. Trutnov, 1991. ISBN 80-901117-0-8.
- JUST, Antonín - PROCHÁZKA, Jiří. *15 vítězných let na Trutnovsku 1945-1960*. Trutnov, 1960. (bez ISBN).
- KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948*. Praha, 1991. ISBN 80-246-0655-0.
- KMONÍČEK, Josef. Osidlování pohraničí severovýchodních Čech 1945-1952. In *Krkonoše, Podkrkonoší: vlastivědný sborník muzeum Trutnov*, Hradec Králové, 1967, č. 3, s. 225-232.
- KMONÍČEK, Josef. *Návrat domů: Poměry pohraničí severovýchodních Čech v letech 1945-1948*. Hradec Králové, 1982. (bez ISBN).
- KRYL, Miroslav – CHLÁDKOVÁ, Ludmila. *Pobočky koncentračního tábora Gross-Rosen ve lnářských závodech Trutnovska za nacistické okupace*. Trutnov, 1981.
- LACINA, Karel - ČECHÁK, Vladimír. *Vývoj systémů veřejné správy*. Praha, 2001. ISBN 80-86419-13-4.

- LETOCHA, Josef. Okupační veřejná správa Krkonoš a Podkrkonoší 1938-45. In *Krkonoše, Podkrkonoší: vlastivědný sborník muzeum Trutnov*. Hradec Králové, 1967, č. 3, s. 225-232.

- MASOPUST, Petr. *Odsun Němců z Trutnovska v letech 1945-1947*. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Pedagogická fakulta, 1997.

- METELKA, Jaroslav. Bojové družiny v květnovém povstání na Úpicku a Trutnovsku. In *Krkonoše, Podkrkonoší: vlastivědný sborník muzeum Trutnov*. Hradec Králové, 1972, č. 6, s. 167-173.

- METELKA, Jaroslav. Z historie voleb na Trutnovském okrese. In *Krkonoše, Podkrkonoší: vlastivědný sborník muzeum Trutnov*, Hradec Králové, 1972, č. 6, s. 102-125.

- Konfiskace nepřátelského majetku (Podle dekretu č. 108). In *Nový domov*, Praha, 1946.

- Popis okresu*. Trutnov: Okresní služba SÚS, 1956.

- REIL, Roman. *Správní vývoj okresu Trutnov po roce 1848*. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2001.

- Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850-1970*. Praha: Federální statistický úřad, 1978, 1. část.

- STANĚK, T. *Perzekuce 1945*. Praha, 1996. ISBN 80-85241-99-4.

- ŠTAFL, Adolf. *Národní výbory. Část I, Národní výbory místní, okresní, ústřední, zemské a ústřední národní výbor hlavního města Prahy*. Praha, 1947.

- ŠTROBLÍK, Vladimír. Vývoj místních a městských národních výborů na území ČR (1945-1990). In *Archivní časopis*, 2001, roč. 51, č. 2, s. 73-90.

- ŠVEC, Jiří - ŘEHÁKOVÁ, Hana - ZELENÝ, Luboš. *Sborník přednášek k dějinám Komunistické strany Československa na Trutnovsku*. Trutnov, 1987. (bez ISBN).

- VESELÝ, Zdeněk. *Přehled učiva k maturitní zkoušce z dějepisu*. Praha, 2001. ISBN 80-7168-738-3.

7 Seznam použitých zkratk

AV - Akční výbory

AV NF - Akční výbory Národní fronty

ČLTZ – České lnářské technické závody

JNV – Jednotný národní výbor

JSČR – Jednotný svaz českého rolnictva

JSČZ – Jednotný svaz Československých zemědělců

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

KNV – Krajský národní výbor

KSČ – Komunistická strana Československa

MAV – Městský akční výbor

MěNV – Městský národní výbor

MNV – Místní národní výbor

MSK – Místní správní komise

NDR – Německá demokratická republika

NF – Národní fronta

NS – Národní stráž

NSR – Německá spolková republika

NV – Národní výbor

OAV NF – Okresní akční výbor Národní fronty

ONV – Okresní národní výbor

OSK – Okresní správní komise

OV – Okresní výbor

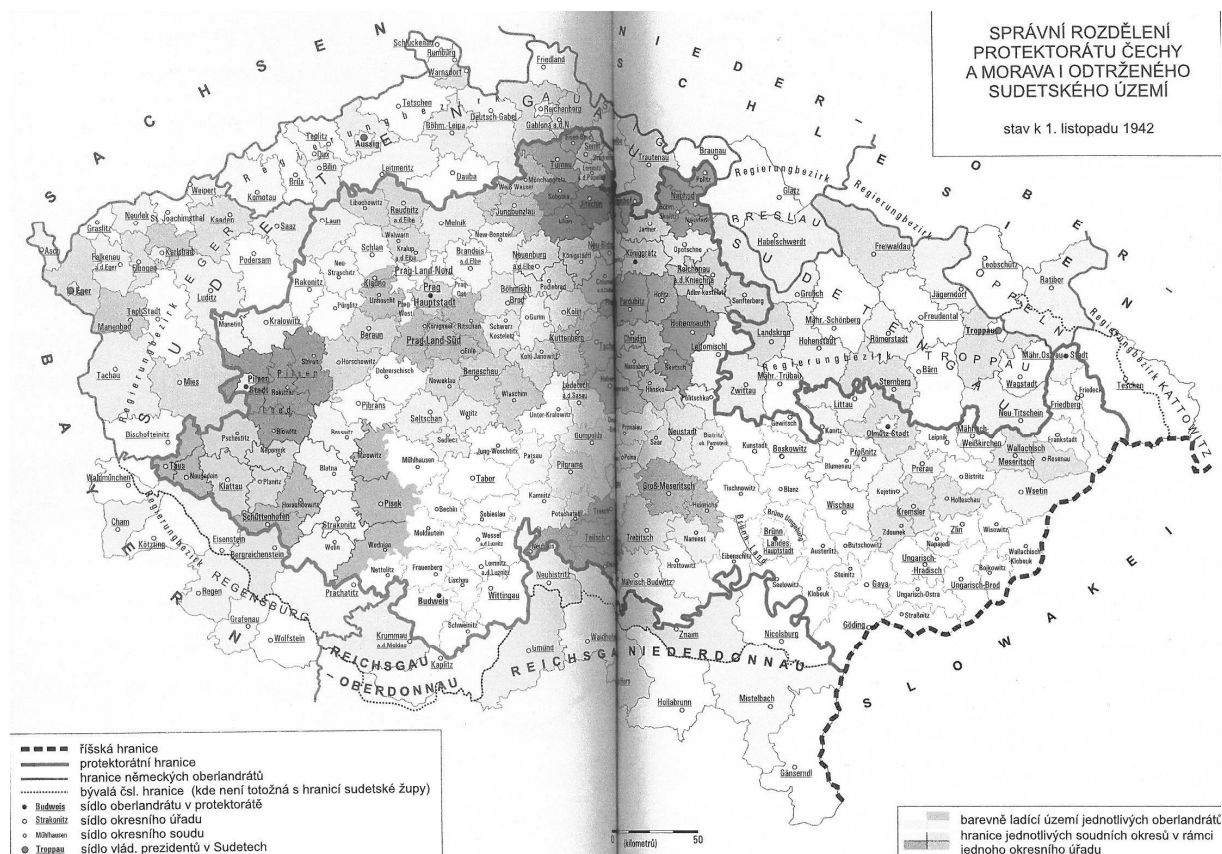
RNV – Revoluční národní výbor

TNK – Trestní nalézací komise

8 Přílohy

- č. 1: správní rozdělení protektorátu Čechy a Morava i odtrženého sudetského území.
zdroj: HLEDÍKOVÁ, Zdeňka et al. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha, 2007, s. 528-529. ISBN 978-80-7106-906-5.

- č. 2: členění okresu Trutnov v letech 1945-1948.
zdroj: REIL, Roman. *Správní vývoj okresu Trutnov po roce 1848*. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2001, obrazové přílohy.

- č. 3: kraje a okresy československé republiky (česká část) v letech 1949-1960.
zdroj: HLEDÍKOVÁ, Zdeňka et al. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha, 2007, s. 530-531. ISBN 978-80-7106-906-5.

- č. 4: okres Trutnov v době před zavedením krajského zřízení.
zdroj: *Popis okresu*. Trutnov: Okresní služba SÚS, 1956, s. 2.

- č. 5: okres Trutnov- slučování obcí v r. 1949 a 1950.
zdroj: *Popis okresu*. Trutnov: Okresní služba SÚS, 1956, s. 4.

1.

Správní rozdělení protektorátu Čechy a Morava i održeneho sudetského území.¹⁷¹

¹⁷¹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka et al. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha, 2007, s. 528-529. ISBN 978-80-7106-906-5.

2. Členění okresu Trutnov v letech 1945-1948.¹⁷²

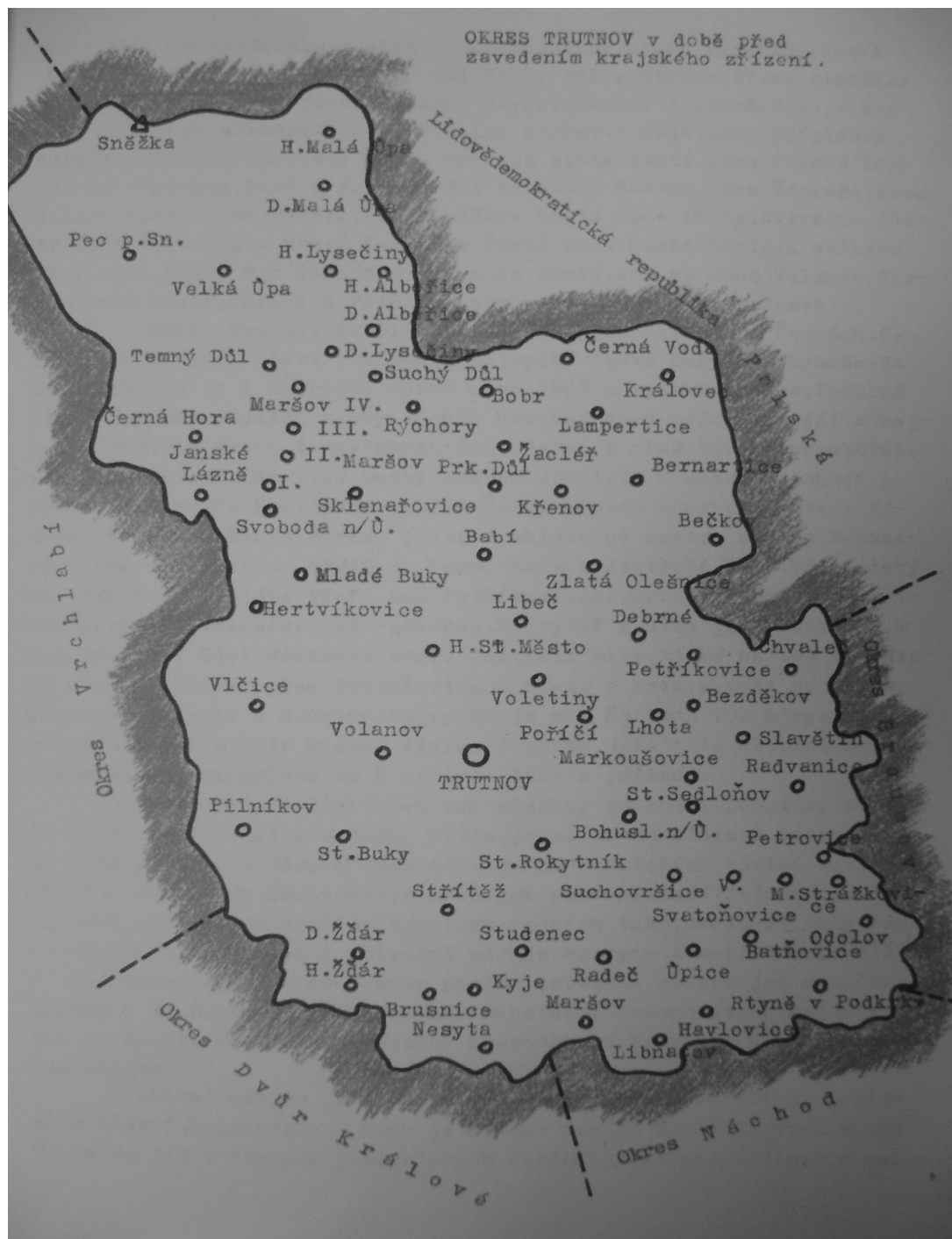
¹⁷² REIL, Roman. *Správní vývoj okresu Trutnov po roce 1848*. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2001, obrazové přílohy.

Kraje a okresy československé republiky (česká část) v letech 1949-1960.¹⁷³

¹⁷³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka et al. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha, 2007, s. 530-531. ISBN 978-80-7106-906-5.

4. Okres Trutnov v době před zavedením krajského zřízení.¹⁷⁴

¹⁷⁴ Popis okresu. Trutnov: Okresní služba SÚS, 1956, s. 2.

5. Okres Trutnov- slučování obcí v r. 1949 a 1950.¹⁷⁵

¹⁷⁵ Popis okresu. Trutnov: Okresní služba SÚS, 1956, s. 4.

9 Resumé

I chose to write this work, because I wanted to learn more about how to operate the administration in the city Trutnov after 1945. In my research I realized that I can't focus only to the administration of the city Trutnov, but I have to focus on the administration of the whole Trutnov district. The main reason was the cohesion of the administration of the city and the district. When I speak about the city Trutnov, I mean the whole district Trutnov.

The administration passed by many changes after the 1945. It returned to the administration of Czechoslovakia Republic and basis units became national committees. But this wasn't in Trutnov.

Instead of national committees there was appointed the administrative commissioner, so the organization of national committees was complicated. At first changes in the population structure had to be done.

We know many information from archival sources, how it was done. There were mainly mass removals of inhabitants, which started in 1945 and which directed outside the country. These removals were not always conducted by a humane manner. But what was really humane?

From the amount of materials it is clear that people were searched because of their nationality. Some nationalities could not stay in their republic. It was necessary to repopulate free borders and later it could start to form national committees.

National committees, which were located in the city, were two. The first was the district national committee and the second was the local national committee, which was subordinate to the district committee. They cooperated very often. For example they agreed, where they should have their seat. At first they were separated and people, who needed something from the committees, didn't know where to actually go. The common solution was that all parts were moved to the renovated building of Faltis's factory. This building became the residential center for the city and district affairs.

The administrative of the city was also influenced by elections. Elections to national committees, where citizens had the right to decide which party will continue in the administrative of the city. After 1948 this right was enfeebled, was it was still interesting to observe the political and administrative situation in the background of each election period. There are many archival sources how elections were carried out and how they influenced the views of residents to the development of Trutnov.

During the fifties and sixties of the 20th century the city passed by various administrative reforms, which influenced the size of the city. The town and district continually expanded and competence of national committees were bigger.

In this work I follow the administration of national committees in Trutnov district and its influence to the development of the town Trutnov until a new administrative reform in 1960.